

BLACK

στο Κοινωνικό Εργαστάσιο

τεύχος 04
χρυσή αμύγδαλη

LOUT

ΕΥΕΛΠΙΣΤΟΥΜΕ ΟΤΙ ΕΓΙΝΕ ΚΑΤΑΝΟΗΤΟ ΚΑΙ ΣΑΦΕΣ ΟΤΙ ΘΑ ΜΑΣ ΒΡΕΙΤΕ ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΑΣ!

Στο στόχαστρο των επενδυτικών σχεδίων του δήμου Βόλου και της διοίκησης του πανεπιστημίου Θεσσαλίας, βρίσκεται τον τελευταίο καιρό η κατάληψη Ματσάγγου, στο Βόλο. Το ιστορικό κτίριο της καπνοβιομηχανίας Ματσάγγου στο κέντρο της πόλης, εγκαταλελειμμένο εδώ και χρόνια στη βωρά του χρόνου, ανήκει νομικά στο πανεπιστήμιο Θεσσαλίας. Η βασανιστική σιωπή των ερειπίων σπάει και η μοναχική πορεία προς την καταστροφή ανακόπτεται, όταν το Δεκέμβριο του 2002 μια ομάδα νέων, κυρίως, ανθρώπων επιλέγει να μεταγγίσει μια πνοή ζωής απ' τη ζωή τους στο ρημαγμένο κτίσμα. Η κατάληψη Ματσάγγου δημιουργείται αρχικά από τις ανάγκες στέγασης ενός αυτόνομου ραδιοφωνικού σταθμού, ο οποίος δεν καταφέρνει ποτέ να εκπέμψει, λόγω οικονομικών δυσκολιών. Το βήμα όμως έχει ήδη γίνει, και ο χώρος μετατρέπεται σε πολιτικό στέκι με πολιτιστικές αναφορές, μακριά και ενάντια από τις καθιερωμένες που κυριαρχούν στο επιβεβλημένο μοντέλο ζωής.

«Η φαντασία και η πραγματικότητα ερωτοτροπούν στα παγκάκια της αυτοοργάνωσης. Γιατί να αφήσουμε τις αποφάσεις για την υποβίωση της ζωής μας σε άλλους για μας χωρίς εμάς;»

Η παθητικότητα, η μη συμμετοχή στα κοινά και η άποψη ότι για τις ανάγκες μας πρέπει να αποφασίζουν άλλοι είναι κάποια στοιχεία που προσπαθούμε να βελτιώσουμε πρώτα σε μας και ύστερα γύρω μας. Η ασύδοτη εκμετάλλευση από τους μικροϊδιοκτήτες και η προκλητική αδιαφορία της διοίκησης του ΑΤΕΙ για το ζήτημα της στέγασης είναι επίσης κάποια στοιχεία στα οποία όχι μόνο ασκούμε κριτική και ερχόμαστε αντιδιαμετρικά αντίθετοι αλλά και στα οποία προσπαθούμε να δώσουμε απαντήσεις. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο κινηθήκαμε όλο αυτό το διάστημα του ενός μηνός και κάτι που αποφασίσαμε να επαναλειτούργησουμε το εγκαταλελειμμένο κτίριο των παλιών εστιών.

Αναδιαμορφώνοντας ένα εγκαταλελειμμένο κτίριο καταφέραμε να το κάνουμε ικανό για να στεγάσει τόσο εμάς όσο και τις ανησυχίες μας. Ένα κτίριο που πριν από χρόνια είχε την ικανότητα στέγασης 160 φοιτητών, εγκαταλείφθηκε από τους ιδυόντες στη μοίρα του λόγω κακοδιαχείρισης και ανευθυνότητας. Αντί λοιπόν η διοίκηση να έχει ως πρώτο της μέλημα το χρόνιο πρόβλημα στέγασης ενδιαφέρεται να μετατρέψει το κτίριο σε προέκταση της βιβλιοθήκης και γραφεία. Έτσι λοιπόν μετά από μια μακρά περίοδο αγανάκτησης και μετά από ένα μεγάλο κύκλο συζητήσεων, που άνοιξε με κύρια αιτία το πρόβλημα στέγασης, αποφασίσαμε τον Απρίλιο του 2005 να καταλάβουμε και να κάνουμε το

Ο χώρος αυτός και οι άνθρωποι που τον πλασιώνουν, αποτελούν τη σκίνα στα ρουθούνια των λεόντων της δημοτικής και πρυτανικής αρχής, οι οποίες ξαναθυμούνται τη νομική κυριότητα του κτιρίου κι εξαγγέλλουν έργα «αξιοποίησης». Τα σχέδια της πολυέξοδης ανασκευής του παλιού εργοστασίου, που για χρόνια υπήρξε η αιτία εγκατάλειψης, επισπεύδονται τώρα από την παρουσία των «περίεργων» ενοίκων με τα αντικυριαρχικά κι ενοχλητικά προτάγματα. Η ιστορία είναι παλιά και την έχουμε συναντήσει αρκετές φορές στο παρελθόν, όπου το ενδιαφέρον των ιδιοκτητών στοιχειωμένων χαλασμάτων ανεγείρεται για την οικονομική αξιοποίησή τους όταν τα κτίρια αυτά καταλαμβάνονται και γίνονται εστίες αντίστασης στην κυρίαρχη κουλτούρα και πολιτική αντίληψη.

κτίριο των παλιών εστιών του ΑΤΕΙ Ηρακλείου, ξανά κατοικήσιμο. Από την αρχή του εγχειρήματος έως σήμερα έχουν πραγματοποιηθεί οι κατάλληλες εργασίες ώστε το δώροδο κτίριο να γίνει βιώσιμο και να ανταποκρίνεται στις ανάγκες μας.

ΤΡΟΠΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ: Αυτοδιαχείριση ενός χώρου σημαίνει την αξιοποίησή του σύμφωνα με τις ανάγκες των ατόμων που λειτουργούν σε αυτό, οι οποίες καλύπτονται με βάση τις αποφάσεις που έχουν παρθεί συλλογικά και οποιαδήποτε στιγμή μπορούν να επαναπροσδιοριστούν. Οι αποφάσεις λαμβάνονται μέσω των γενικών συνελεύσεων με συζήτηση μεταξύ όσων διαμένουν και όσων ενδιαφέρονται να ασχοληθούν, καταλήγοντας σε «κανόνες» που αφορούν τον τρόπο λειτουργίας του χώρου. Η αυτοδιαχείριση δηλαδή είναι για μας ένας τρόπος οργάνωσης με τον οποίο καλύπτουμε μόνοι μας τις καθημερινές μας ανάγκες, όπου όλες οι αποφάσεις παίρνονται μέσα από μια διαδικασία στην οποία όλοι έχουν ισότιμο λόγο και στην οποία δεν υπάρχουν «ειδικοί», ηγετίσκοι και διάφορες άλλες δομές που απεχθανόμαστε.

Σύμφωνα με αυτό το μοντέλο λειτουργούμε στην αυτοδιαχειριζόμενη εστία καταφέροντας να λύνουμε μόνοι μας όσα προβλήματα προκύπτουν χωρίς τη βοήθεια εξωτερικών παραγόντων. Αυτό επιτυγχάνεται με την συλλογική αντιμετώπιση των προβλημάτων τα οποία τίθενται προς συζήτηση στις γενικές συνελεύσεις και στην συνέχεια με την ανάληψη ευθυνών από τα

Σε ένδειξη αλληλεγγύης στην απειλούμενη κατάληψη Ματσάγγου πραγματοποιήθηκε κατάληψη διαμαρτυρίας στην πρυτανεία του Παντείου πανεπιστημίου, στην Αθήνα (30/9/05). Λίγες μέρες αργότερα, στις 6/10/05, το σκηνικό επαναλαμβάνεται στο Ηράκλειο Κρήτης, όπου καταλαμβάνεται η πρυτανεία του πανεπιστημίου Κρήτης από συντρόφισσες και συντρόφους της «ομοιοπαθούς» κατάληψης Ευαγγελισμού (έχει δεχτεί στο παρελθόν ίδιου τύπου απειλές και επιθέσεις από τη διοίκηση του πανεπιστημίου Κρήτης στην οποία ανήκει το κτίριο νομικά) και της νεοσύστατης κατάληψης στέγης στις παλιές εστίες του ΤΕΙ Ηρακλείου.

άτομα που τις απαρτίζουν.

Οι αποφάσεις προκύπτουν από την κοινή συνισταμένη των απόψεων που παρατίθενται χωρίς να προσβάλλουν τη διαφορετικότητα του κάθε ατόμου. Με αυτό τον τρόπο λειτουργούμε ως συλλογικότητα διατηρώντας ταυτόχρονα την μοναδικότητά μας.

Τέλος, θεωρούμε την προσωπική επαφή και γνωριμία πολύ πιο ανθρώπινα κριτήρια από τις συμπληγάδες της γραφειοκρατίας και των πελατειακών σχέσεων τις οποίες πρέπει να περάσει ο φοιτητής για να πάρει ένα δωμάτιο στις εστίες, κριτήρια που δεν σέβονται την προσωπική ιδιοσυγκρασία του ατόμου και το αντιμετωπίζουν σαν ένα σύμπλεγμα από αριθμούς, μόρια, φορολογικές δηλώσεις, κ.α. χωρίς στην ουσία να κατανοούν το πρόβλημά του, αλλά το περιπαίζουν κι από πάνω.

{Βασισμένο σε έντυπο που κυκλοφόρησε από τους κατοίκους της κατάληψης}

Στις 8/9 ημέρα των εγκαίνιων της έκθεσης «φως και χρώμα» της ρωσικής πρωτοπορίας στη Μονή Λαζαριστών, 100 περίπου άτομα, καταλήψεις της ΥΦΑΝΕΤ και σύντροφοι, συγκεντρώθηκαν έξω από την κεντρική είσοδο σαν μια πρώτη «γνωριμία» με όσους σχεδιάζουν τη μετατροπή του κατελημμένου εργοστασίου σε μουσείο σύγχρονης τέχνης. Αφορμή για την δράση αυτή στάθηκε σωρεία δημοσιευμάτων για την πώληση του μουσείου από την εθνική τράπεζα στο υπουργείο πολιτισμού. Στα εγκαίνια παραβρέθηκε και ο υφυπουργός πολιτισμού Τατούλης τον βάλανε από την πίσω πόρτα - ο οποίος μίλησε για επίσηυση των διαδικασιών αγοράς της ΥΦΑΝΕΤ. Οποιαδήποτε κίνηση του υπουργείου ή των «ομάδων πίεσης» του μουσείου (διεύθυνση, συμβούλιο, πληρωμένοι γραφιάδες) είναι υπό παρακολούθηση και θα μας βρísκει έτοιμους να απαντήσουμε για να υπερασπιστούμε την επιλογή μας να δημιουργούμε

αυτοοργανωμένους χώρους αντίστασης και δημιουργίας ενάντια σε κάθε μορφή εξουσίας. Υπερασπιζόμαστε την κατάληψη της ΥΦΑΝΕΤ με κάθε τρόπο ενάντια σε όσους προωθούν την αποστείρωση και τον εγκλεισμό της ατομικής και συλλογικής έκφρασης σε μουσεία.

Η μόνη τέχνη στις μέρες μας είναι η αντίσταση - κάτω τα χέρια από την

ΥΦΑΝΕΤ!

Το καλοκαίρι πέρασε. Αυτό είναι πασίγνωστο και μάλλον αδιάφορο, αλλά έτσι ξεκινάν όλα τα φθινοπωρινά editorial που σέβονται τον εαυτό τους. Το Black Out επιστρέφει στο ραντεβού της συντακτικής ομάδας με το τυπογραφείο και φλερτάρει με τη συνέπεια. Με μια αγκαλιά σελίδες έρχεται πάλι, να αποτυπώσει τις σκέψεις μας, να αφουγκραστεί τις αγωνίες μας, να εκδηλώσει τις επιθυμίες μας, να μας συντροφεύσει στο διάβα μας.

Μαζί περπατηθήκαμε στην παλιά παραλία της Θεσσαλονίκης με το νου να ταξιδεύει σε ιστορίες για χαμένους όρμους, εξαφανισμένα ακρωτήρια και μελλοντικά ναυάγια, που δεν χώρεσαν σε κανένα τετράδιο της επίσημης ιστοριογραφίας. Μαζί ταξιδευτήκαμε μέχρι στους προσφυγικούς καταυλισμούς των παλαιστινίων στη Συρία με προορισμό τις όχθες του Ιορδάνη, κι αντικρίστηκαμε κατάματα με την ανέχεια και τη μοίρα

αυτών που αποτελούν την περίσσεια στους γεωπολιτικούς σχεδιασμούς

Το ζήτημα της προσωρινής εργασίας μας χτύπησε για άλλη μια φορά την πόρτα και καλεστήκαμε στην διαύγηση της λανθάνουσας δυναμικής του προκαρακάρου. Με την πληροφοριακή εργασία παρούσα σε αλληπαλλήλες στιγμές ρευστού παρόντος και αβέβαιου μέλλοντος, που φαίνεται να κρατάει πολύ. Μας μίλησαν με λέξεις, που δεν σήμαιναν αυτό που ξέραμε. Με συνθήματα και φράσεις παραλλαγμένα από την κυρίαρχη σημειολογία σε ένα αλλόκοτο χορό παλιών πρωταγωνιστών που γίνανε κομπάρσοι. Μας υπέδειξαν το πρόσωπό της ήπιας στα μάτια μιας γενιάς που διεκδικούσε δάφνες κοινωνικής στρατεύσεως για τον εαυτό της και που σήμερα συντηρείται στο υπερμοντέρνο της ψυγείο αναμνήσεων. Συναντηθήκαμε με τη ρητορεία της υποταγής και της παραίτησης, στις πιο βιωματικές

της αφηγήσεις.

Μας εμείς τις νύχτες σκάβουμε κρυφά μια υπόγεια σήραγγα, να βγούμε από το γυάλινο περίβλημα μέσα στο οποίο μας χρέωσαν να ζούμε. Σκάβουμε με νύχια και με δόντια, ανοίγοντας μικρές ρωγμές από τις οποίες ρίχνουμε κλεφτές μα διορατικές ματιές στο χρόνο και στο χώρο. Στον χρόνο που έρχεται, προμηνύοντας δυσοίωτες αυγές, μα με το όραμα πάντα σκαρφαλωμένο στη ράχη του, πότε περήφανο και πικρό, πότε ωχρο και άτονο και πότε πλανημένο. Άλλοτε να αγκομαχάει στις ανηφορίες της προσπάθειας, άλλοτε να κατακυλάει στις γλιστερές πλαγιές του λάθους κι άλλοτε να αιωρείται στα κλαδιά του ψέματος. Κάπου εκεί είμαστε κι εμείς. Δεν διατεινόμεστε το αντίθετο. Μα επιμένουμε να σκάβουμε, γιατί έχουμε ανάγκη να βλέπουμε τα χέρια μας να ζούνε. Και πάντα ελπίζουμε ότι μπορούμε να φτάσουμε και πέρα από τη θάλασσα.

Η συντακτική ομάδα του εντύπου που κρατάτε στα χέρια σας, δεν είναι παρά ένα σύνολο ατόμων που συσπειρώθηκαν γύρω από την ανάγκη προβολής μιας διαφορετικής από την κυρίαρχη, προσέγγισης-άποψης πάνω σε ζητήματα που είτε απασχολούν την επικαιρότητα, είτε απλά άπτονται της καθημερινότητάς μας. Το στοίχημα είναι η διάχυση ενός αντιεξουσιαστικού λόγου στο σώμα της κοινωνίας, κομμάτι της οποίας είμαστε κι εμείς, πέρα από τα στεγανά του πολιτικού μας χώρου. Δεν είμαστε πρεσβευτές ΤΗΣ άποψης κι ούτε επιθυμούμε να γίνουμε. Μας ενδιαφέρει μέσα από τη συλλογική αυτή κίνηση να αναδειχθούν πέρα από τα ζητήματα καθαυτά και προσωπικές δυναμικότητες, γι

αυτό κι επιμένουμε στη συνεισφορά κειμένων προς δημοσίευση από τρίτους (Διονύση και Σόνια, θενκς!)

Σε καμία περίπτωση δεν θέλουμε να γίνουμε δημοσιογράφοι ή αναμεταδότες ανατρεπτικών κινήματων και ιδεών. Συμμετέχουμε σαν άτομα στον αγώνα ενάντια σε κάθε μορφή εξουσίας και αυτό είναι που μας διαχωρίζει από τα καθεστωτικά μέσα ενημέρωσης, που στόχος τους είναι η παραπληροφόρηση και ο έλεγχος της κοινής γνώμης - κοινώς η αποβλάκωση και η εξαπάτηση. Καθότι δεν αναγνωρίζουμε τους εαυτούς μας έξω από την αναπαραγωγή του συστήματος, όντας και εμείς κομμάτι αυτής της κοινωνίας, ο λόγος μας δε

μπορεί παρά να πηγάζει και από τις δικές μας αντιφάσεις και προβληματισμούς, τις αντιφάσεις που η ίδια η κοινωνία έρχεται να αντιμετωπίσει ώστε κάποια στιγμή να τις ξεπεράσει και να κινηθεί προς μια ανατρεπτική κατεύθυνση. Μέσα στον βούρκο των διερρηγμένων κοινωνικών σχέσεων αυτό που έχουμε να αναδειξουμε είναι οι στιγμές αντίστασης και ξεπεράσματος της απάθειας, του βολέματος και της συναίνεσης. Στιγμές που μόνο εμείς σαν υποκείμενα μπορούμε να δημιουργήσουμε, χωρίς διαμεσολαβητές, χωρίς καθοδηγητές, χωρίς αρχηγούς και κόμματα.

Θεωρούμε αυτονόητο πως ένα τέτοιο εγχείρημα κινείται όχι μόνο έξω αλλά και ενάντια σε κάθε μορφή πνευματικών δικαιωμάτων. Επομένως η αναπαραγωγή μέρους ή ολόκληρου κειμένου είναι ελεύθερη και επιθυμητή με την προϋπόθεση ότι αυτή δε θα χρησιμοποιηθεί από καθεστωτικά μέσα ενημέρωσης.

Το Black Out εκδίδεται σε 2.000 αντίτυπα και διανέμεται στους δρόμους της πόλης (στάσεις, λεωφορεία, πλατείες, κτλ) και στις καταλήψεις Φάμπρικα Υφανέτ, Terra Inoógnita, αυτοδιαχειριζόμενο στέκι στην Ιατρική. Μην σας κάνει εντύπωση εάν κατά «πα-

ράδοξο» τρόπο συναντήσετε το έντυπο αυτό σε κάποιο βιβλιοπωλείο, δισκάδικο, ή σε τραπεζάκι στην είσοδο καφετέριας, μαζί με άλλα, αδιάφορα μπουστρασιόν flyerάκια. Το πιθανότερο είναι ότι εμείς το αφήσαμε εκεί! Ένας περιορισμένος αριθμός αντιτύπων ταξιδεύει σε άλλες πόλεις και συναντά συντρόφους και φίλους σε αυτοδιαχειριζόμενα στέκια και καταλήψεις. Εάν κάποιες πόλεις επιθυμούν να στέλνουμε ένα σταθερό αριθμό αντιτύπων, σε κάθε νέα έκδοση, θα τους συμβουλευαμε να μας ενημερώσουν με ένα mail και σίγουρα θα χαρούμε από την πρότασή τους. Το κόστος καλύπτεται αποκλειστικά από τις τσέπες μας (όχι

κύριε νομάρχα, ευχαριστούμε, δεν θα πάρουμε γαλάζια επιδότηση νέων συντακτών) και από την σημαντική οικονομική συνεισφορά φίλων (θέλετε κι εσείς να γίνουμε φίλοι;;).

Τις όποιες απορίες - προτάσεις - κείμενα - σχόλια έχετε μπορείτε να τις στέλνετε στην ηλεκτρονική θυρίδα contact@blackout.gr ή να απευθύνεστε στη συντακτική ομάδα που συναντιέται, συνήθως μεσοβδόμαδα, στον χώρο της καταλήψης Φάμπρικα Υφανέτ.

ΠΛΑΤΕΙΑ ΝΑΥΑΡΙΝΟΥ Η ΖΩΝΗ ΕΠΙΤΗΡΟΥΜΕΝΗΣ ΣΥΝΕΥΡΕΣΗΣ

Η πλατεία Ναυαρίνου παραμένει ο μοναδικός δημόσιος χώρος που συγκεντρώνει τόσους πολλούς και διαφορετικούς ανθρώπους, στην πόλη τα βράδια. Ιστορικά από το 90 και μετά θα μπορούσαμε να την συνδέσουμε με τον χώρο όπου αναπτύχθηκαν ή βρήκαν έκφραση διάφορων ειδών αρνήσεων. Η άγρια νεολαία των 80s δίνει τη θέση της σε μια πιο ήπια εκδοχή αρνήσεων που κυριαρχείται από τα αντισυλλ (punk, metal, hip-hop, rave κτλ.), η πλατεία μετατρέπεται σε τόση συνάντησης όλων αυτών των συλλογικών μορφωμάτων. Ανθρώποι συνευρίσκονται, αράζουν, απολαμβάνουν την διαφορά τους. Μαζί και όσοι έχουν επιλέξει τα ναρκωτικά ως κομμάτι της επιβίωσής τους, και τα ναρκωτικά φέρνουν μαζί τους μια ιστορία βρώμας και δυσωδίας, όπου έμποροι, βαποράκια και κάθε λογής τσογλάνια θέλουν να μετατρέψουν την πλατεία σε μπαχτσέ τους.

Η πρέζα μετατρέπεται σε πρόσχημα και έτσι οι μπάτσοι αναλαμβάνουν δράση: «Να καθαρίσουν την πλατεία από τους ναρκομανείς και τα λοιπά περιθωριακά στοιχεία». Από το '95 αρχίζουν να πραγματοποιούνται οι πρώτες οργανωμένες επιχειρήσεις «σκούπα». Μαζικές προσαγωγές, συνεχείς έλεγχοι και τσαμπουκάδες, ξύλο στο τμήμα κτλ. Για ένα διάστημα η πλατεία ερημώνει. Έκτοτε τέτοιες επιχειρήσεις πραγματοποιούνταν ανά τακτά διαστήματα. Τα τελευταία δύο χρόνια ο κόσμος στην πλατεία άρχισε να αυξάνεται και πάλι. Οι μπάτσοι ξαναεμφανίζονται, αυτή τη φορά κάτω από ένα γενικότερο δόγμα - αυτό της ασφάλειας των πολιτών. Το καλοκαίρι του 2003, λίγο

πριν την σύνοδο κορυφής, οι μπάτσοι στην πλατεία σταματάνε κόσμο που κολλάει αφίσες και τον προσάγουν στο τμήμα. Από την επόμενη χρονιά και με την δικαιολογία των ολυμπιακών αγώνων στήνονται κλούβες σε μόνιμα σημεία στην πόλη, ένα από αυτά και η πλατεία Ναυαρίνου. Από τότε και ειδικά από την Άνοιξη του 2005, η παρουσία μπάτσων στην πλατεία είναι καθημερινή. Κυκλοφορούν ένοπλοι, με κράνη και αλεξίσφαιρα γιλέκα. Κάνουν εξακριβώσεις και προσαγωγές ενίοτε ακόμα και αν έχεις ταυτότητα. Αν διαμαρτυρηθεί κανείς, μια βόλτα από το τμήμα είναι κομμάτι της αστυνομικής αυθαιρεσίας.

Το θλιβερό στην όλη ιστορία είναι πως παρόλο που κρατάει χρόνια αυτή η κολόνα οι αντιδράσεις των θαμώνων ήταν ελάχιστες. Μόνο πολιτικά συγκροτημένες κινήσεις αντιτάχθηκαν στην παρουσία των μπάτσων αλλά αυτές δεν βοηθάει από μόνο του. Φαίνεται πως τελικά πρωταρχικός σκοπός δεν είναι να μειωθεί ο κόσμος στην πλατεία αλλά να εμπεδωθεί στις συνειδήσεις η παρουσία των «ένοπλων φρουρών της τάξης» σε δημόσιους χώρους, να γίνει αποδεκτό πως η ελεύθερη συνεύρεση πρέπει να επιτηρείται. Και μάλλον το έχουν καταφέρει, γιατί η ανοχή μας μόνο αυτό αποδεικνύει. Γιατί κυκλοφορούν σαν δεσμοφύλακες γύρω μας και εμείς απλά κάνουμε πως δεν βλέπουμε ή τους βρίζουμε μέσα από τα δόντια μας.

Ως τότε;

Να μην επιτρέψουμε να μετατραπούν οι πλατείες σε χώρους εγκλεισμού. Έξω οι μπάτσοι από τις πλατείες.

“Ένα ακραίο ταξικό νομοσχέδιο”

Δήλωση του Ευάγγελου Βενιζέλου στη βουλή κατά τη διάρκεια της συζήτησης για το νέο εργασιακό νομοσχέδιο.

Εδώ και δύο περίπου δεκαετίες η αποσύνθεση της εργατικής ταυτότητας, άρχισε να διαλύει τις αρνήσεις στις επιθέσεις των αφεντικών. Καταστράφηκαν μαζικά κοινωνικές σχέσεις και δίκτυα αλληλεγγύης που χαρακτήριζαν τη ζωή τις δεκαετίες του 60 -70 και πριν. Οι εργάτες και οι αγρότες μετατράπηκαν σε υπαλλήλους, μικροεπιχειρηματίες, επισημονες που «στρατολογήθηκαν» από το κράτος. Η βασική ρήξη με την προηγούμενη περίοδο ήταν η κυριαρχία της αφοπλιστικής ταυτότητας του ιδιώτη. Η φιγούρα του δημόσιου υπάλληλου, του αυτοδημιούργητου εμποράκου ήταν κεντρική στο συλλογικό συνειδητό για ένα μεγάλο διασπασμένο μετά τη μεταπολιτεύση. Οι αποκλεισμοί με βάση τις πολιτικές ταυτότητες ήταν παρελθόν. Μια αίσθηση δημοκρατικής επανάστασης. Οι παγωμένες κοινωνικές θέσεις σαρώθηκαν από την υποτιθέμενη κοινωνική κινητικότητα. Όλοι είχαν τη δυνατότητα να ανεληχθούν αν κατέβαλαν προσπάθειες και ποδοπατούσαν τους υπόλοιπους. Έτσι οι περισσότεροι αφιερώθηκαν στην απρόσκοπτη υποκειμενική τους επένδυση. Μια νέα ζωή ξημέρωνε. Φυσικά, όπως πάντοτε άλλωστε, οι κοινωνικοί μετασχηματισμοί πάτησαν και στην ανάγκη μετατόπισης του μπλοκαρισμένου εως τότε, εν Ελλάδι καπιταλισμού. Οι τομείς των υπηρεσιών, της οικοδομικής δραστηριότητας, του τουρισμού και της επιχειρηματικότητας εν γένει, απαιτούσαν πληθυσμούς που θα αγοράσουν όλα αυτά τα αγαθά. Ταυτόχρονα για να ευδοκιμήσουν χρειαζόταν

να επιστατευθεί η δημιουργικότητα των υπηκόων να εκπαιδευτούν να μετατρέπουν την δημιουργικότητα σε επιχειρηματική καινοτομία.

Ουσιαστικά οι πολιτικές διεκδικήσεις του 60 και του 70 βαθύναν τα θεμέλια του καπιταλισμού στην Ελλάδα όπως και στην υπόλοιπη δύση. Τα αιτήματα για πολιτικές ελευ-

θερίες ικανοποιήθηκαν με τη μορφή πλημμυρίδας που προσέλαβε η έκρηξη της υποκειμενικότητας. Όλοι είχαν την αίσθηση ότι είναι πιο ελεύθεροι από τη στιγμή που εκπλήρωναν προσωπικά απωθημένα χρόνων. Ως φυσική συνέχεια οι επιθυμίες αποκόπηκαν από συλλογικά φαντασιακά και έγιναν μηχανές ματαιοδοξίας.

Οι άνθρωποι με ελάχιστες εξαιρέσεις αναλώνονταν στην οικοδόμηση μικροκόσμων απόλαυσης, ενώ η πολιτικοποίηση της μεταπολιτευτικής περιόδου γρήγορα μετατράπηκε σε έναν ανέξοδο κομματικό φανατισμό.

Η πτώση του σοβιετικού καπιταλισμού διέλυσε και τις τελευταίες ψευδαισθήσεις αντιστασιακότητας. Στα απόνερα των κοινωνικών αγώνων εκείνης της περιόδου συγγροτείται η ήττα του κοινωνικού ανταγωνισμού. Η καταναλωτική έκρηξη, το διαφημιστικό ντελίριο της ιδιωτικής τηλεόρασης που πρωτοεμφανίστηκε στα τέλη του '80 και η άγρια εκμετάλλευση των φθηνών απεγνωσμένων ξένων εργατών χαλυβδώνουν τη φιγούρα του ιδιώτη που ποντά-

120 χρόνια μετά τίποτε δεν είναι όπως θα μπορούσε.

ρει μόνο στον εαυτό του. Ο εαυτός και η ιδεολογία του σεβασμού πάνω από όλα στο δικαίωμα ευημερείας του προσώπου θα σαρώσει κάθε ψήγμα συλλογικής αντιστάσης. Τα μόνα οράματα που μπορούν να υπάρξουν πια είναι όσα στοιχίζονται πίσω από τις προοπτικές καταναλωτικής αυτοαξιοποίησης.

Όσοι αγώνες θα ακολουθήσουν τα επόμενα χρόνια συντονίζονται με το πνεύμα της εποχής. Το βασικό αίτημα μισθολογικές διεκδικήσεις. Αν και οι περισσότεροι από αυτούς τους αγώνες ηττήθηκαν από το εμπειδωμένο κλίμα πειθαρχίας και συναίνεσης δεν θα καταφέρουν σε κανένα σχεδόν σημείο να ξεπεράσουν το οριοθετημένο φαντασιακό της εποχής. Ο καθένας για την πάρτη του.

Ο μετασχηματισμός του καπιταλισμού διεθνώς, μετά την πτώση του τείχους του βερολίνου ασκεί τόση επίδραση σε κάθε γωνιά του πλανήτη και συνεπώς και στη ζαλισμένη ελληνική επικράτεια. Σε παγκόσμιο επίπεδο, δισεκατομμύρια εξασθλιωμένοι αναζητούν εργασία, ενώ τα μέχρι πρότινος «σοσιαλιστικά» κράτη απελευθερώνουν τις οικονομίες τους παράγοντας φθηνά καταναλωτικά αγαθά και ελκύνοντας τα ανά την υφήλιο μικρά και μεγάλα αφεντικά. Η παγκόσμια αυτή συγκυρία παρέχει το πλεονέκτημα σε επίπεδο κυρίως ιδεολογικό στα ντόπια αφεντικά να συμπίεσουν το κόστος παραγωγής. Τα εκβιαστικά διλήμματα του τύπου ή παίρνεις λιγότερα ή πάω στη βουλγαρία και μένεις άνεργος διαπερνούν τις κοινωνικές σχέσεις. Από την άλλη η ανάδειξη νέων ταχέως αναπτυσσόμενων καπιταλιστικών χωρών, μέσω της άγριας εργασιακής εκμετάλλευσης, τριτογενοποιεί την εργασία στη δύση. Ο παγκόσμιος καπιταλισμός αναδιατάσει ριζικά την γεωγραφία της εργασίας.

Σε αυτό το πλαίσιο, όσοι απολαμβάνουν τα κεκτημένα των αγώνων του 70-80 δεν μπορούν να απαντήσουν στην επίθεση των αφεντικών και πολύ περισσότερο δεν θέλουν.

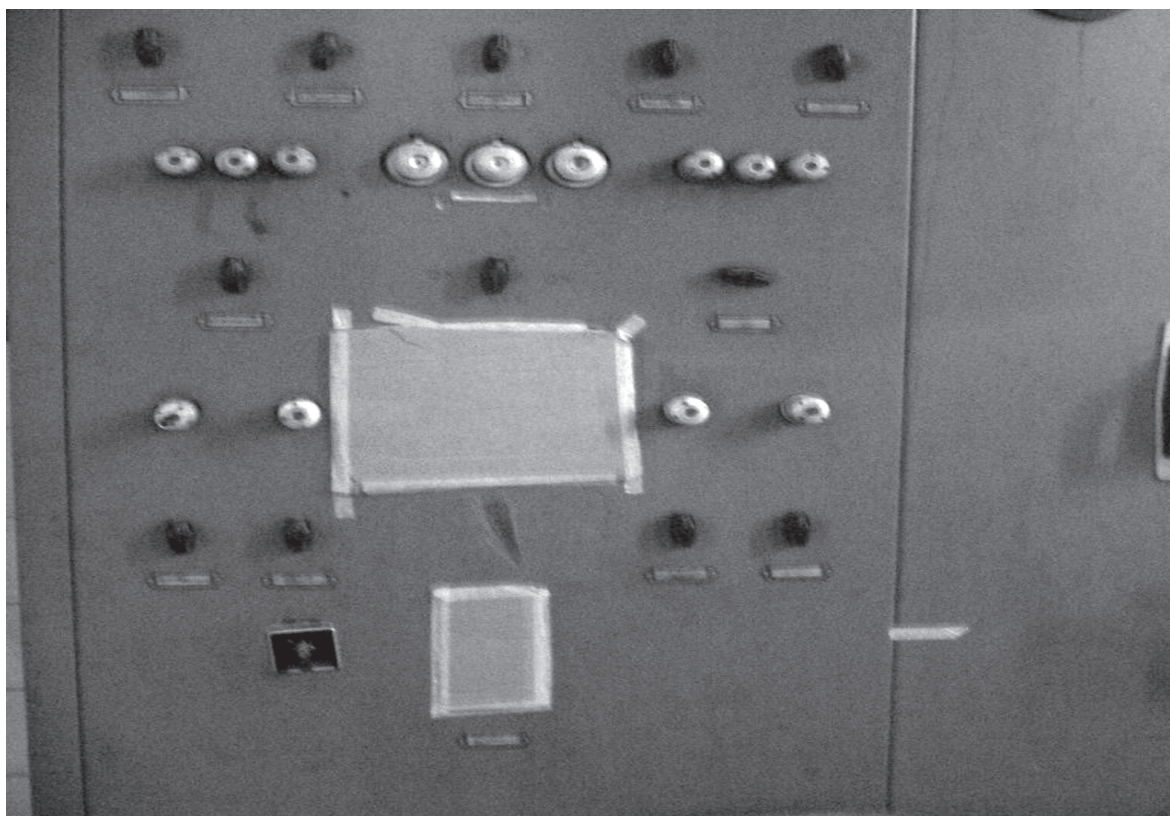
Δεν μπορούν γιατί έχουν απωλέσει τα κοινωνικά σχεσιακά δίκτυα που νοηματοδοτούσαν τους αγώνες, δεν υπάρχουν οι υποτυπώδεις όροι κοινότητας που συνέχουν κάθε απόπειρα αυτοκαθορισμού. Τα καφενεία και οι πολιτικές συζητήσεις αντικαταστάθηκαν από τα αχανή εμπορικά κέντρα. Η τηλεόραση είναι το παράθυρο στον κόσμο. Το σημαντικότερο όμως γεγονός πηγάζει από τον κυριολεκτικό μηδενισμό των συλλογικών εμπειριών. Όποιος τον αγώνα έχει ξεχάσει να μοιράζεται θα μοιραστεί την ήττα.

Δεν θέλουν, γιατί χωρίς ιδιαίτερες ενοχές έχουν μικροαστικοποιηθεί. Γιατί χωρίς καμμία αναστολή επί χρόνια λεηλάτησαν τις ζωές χιλιάδων μεταναστών. Γιατί όπως έδειξε και η εθελούσια έξοδος στον ΟΤΕ προτιμούν να διαρρήξουν κάθε έννοια κοινωνικής αλληλεγγύης και ενότητας αγώνας προκειμένου να διατηρήσουν τον κεκτημένο τρόπο ζωής που ελάχιστα απέχει από τον κατεστημένο. Οι γενιές του 1-1-4, του πολυτεχνείου και των πρώτων μεταπολιτευτικών χρόνων δεν πρόκειται να αγωνιστούν για κάτι πέρα από την πάρτη τους καθώς τόσα χρόνια αυτοεκπαιδεύτηκαν να αντικαθιστούν την διαμαρτυρία ή την εξέγερση ενάντια στα αφεντικά, με την επιφανειακή και πρόσκαιρη ανανέωση, κάνοντας υποτίθεται πιο λαμπρό το περιβάλλον τους με αγαθά και υπηρεσίες!

Η κυριότερη κοινωνική ήττα είναι η απώλεια της ιστορικής συνέχειας, η συντριβή μιας αντίληψης κοινής πορείας. Ο εγκλεισμός στο παρόν είναι η φυλακή της ζωής υπονομεύοντας σημαντικά, σχέδια και απόπειρες αντίστασης. Επακόλουθα ότι απομένει από αυτό που λέγεται

ζωή είναι στρατηγικές επιβίωσης με κύρια θεραπεία την κατανάλωση.

Από την άλλη πλευρά στέκονται οι νεότερες γενιές. Γενιές που δεν πιστεύουν ότι δουλεύουν για να πάρουν σύνταξη, όχι μόνο εξαιτίας των μικρών πιθανοτήτων που έχουν, αλλά και γιατί δεν γνώρισαν ποτέ την προτεσταντική ηθική της εγκράτειας. Ζουν κυρίως στο τώρα. Ωπως δείχνουν και οι στατιστικές η μέσσια τάξη που αποτελούσε παραδοσιακά τον κοινωνικό χώρο εκτόνωσης των συγκρούσεων συρρικνώνεται. Η ανεργία χτυπάει τα παιδιά των μεσοαστικών οικογενειών που πολλές φορές αναγκάζονται να δουλεύουν με όρους αβεβαιότητας και υποτίμησης της εργασίας τους. Το παράδοξο είναι να κυκλοφορούν με το αυτοκίνητο που τους αγόρασε ο μπαμπάς και η μαμά αλλά να μην έχουν τα λεφτά να το συντηρήσουν. Προλεταριοποιημένοι κυριλέδες λοιπόν που πασχίζουν να κρύψουν επιμελώς την οικονομική τους θέση. Στον αντίποδα, κυριοποιημένοι προλετάριοι που σκορπών τα λεφτά τους για να αγοράσουν κοινωνική αναγνώριση μέσα από τους κώδικες του lifestyle, μια βόλτα στα στέκια των δυτικών συνοικιών θα ήταν αποκαλυπτική. Ταυτόχρονα, χειρωνακτικές δουλειές όπως του υδραυλικού αποφέρουν οικονομικά περισσότερες απολαβές από αυτές των σπουδαγμένων μεσοαστικών γόνων. Μια πραγματικότητα

που επιβεβαιώνει τις παραπάνω εκτιμήσεις είναι μια πρόσφατη μελέτη για τη Θεσσαλονίκη, που διαπιστώνει ότι οι νέοι των ανατολικών συνοικιών υποφέρουν περισσότερο από την ανεργία απ' ό,τι οι νέοι στις δυτικές συνοικίες. Το ισχυρό καταναλωτικό πρότυπο ζωής στις ανατολικές περιοχές ωθεί τους νέους να μην σκέφτονται να δουλέψουν σε δουλειές που αρμόζουν σε χαμηλότερο καταναλωτικό στάτους.

Εν τέλει στον εργασιακό μεσαίωνα που προσφάτως ανακαλυφθηκε από τη γσσε και τα αριστερά κόμματα η σημαία του αγώνα για την προάσπιση των κεκτημένων που ανέμιζει μόνο σύγχυση μπορεί να σπείρει. Παραβλέπουν ένα ολοκληρωμένο καπιταλιστικό μοντέλο ζωής ζητώντας απλώς περισσότερα λεφτά για να συνεχίσουν εύκολα ή δύσκολα να αντικαθιστούν κοινωνικές σχέσεις με εμπορευματικές. Από την άλλη, ο αγώνας για τα κεκτημένα αγνοεί τη μεγάλη πλειοψηφία των εργαζόμενων που δουλεύει στα “μαύρα”, με συμβάσεις έργου και συμβάσεις ιδιωτικού δικαίου. Αυτές οι εργασιακές σχέσεις δεν είναι περιθωριακές αλλά αρχίζουν να επεκτείνονται ακόμη και στο δημόσιο τομέα. Επομένως οι αγώνες του μέλλοντος θα πρέπει να διεξαχθούν από αυτούς τους νέους εργαζόμενους που τις βιώνουν.

Μια ομάδα - τάξη όμως για να αγωνιστεί πρέπει να έχει ένα υπόβαθρο κοινωνικών σχέσεων μεταξύ της που να την ενοποιεί και να επεκτείνει τους ορίζοντες του αγώνα της πέρα από την οικονομική διεκδίκηση. **Οι αγώνες νοηματοδοτούνται όταν συγκροτούν μια άλλη αντίληψη για το πώς θέλουμε να ζούμε, τι είδους σχέσεις προκρίνουμε.** Όταν ομολογουμένως τα κοινωνικά δίκτυα συνεχονται

από κώδικες και παραδείγματα που κατά βάση αναφέρονται σε έναν αλλότριο τρόπο ζωής, οι αγώνες παρουσιάζουν μια ευκαιριακότητα. Όσοι προσπαθήσουν να εναντιωθούν στο κυρίαρχο είναι τουλάχιστον μάταιο να επιδοθούν στο να σκάβουν τα φαντασιακά χαρακώματα του ταξικού μίσους, ορίζοντας την τάξη με μισθολογικούς και μόνο όρους. Οι απόπειρες το αίσθημα της εκμετάλλευσης να μετατραπεί σε αντιστασιακό πνεύμα είναι καταδικασμένες όσο δεν ραδιουργούν για τη συγκρότηση μιας αντιθετικής στο κυρίαρχο κουλτούρας ζωής. Είναι καταδικασμένες να προδοθούν από τους ίδιους τους προλετάριους που το όραμά τους και η ελπίδα που τους απομένει είναι να γίνουν μικροαφεντικά. Άλλωστε οι εργατίστικες προσεγγίσεις ανοίγουν αυτό το δρόμο βάζοντας στο κέντρο μια αντιπαράθεση που οργανώνεται γύρω από την αμοιβή καθιστώντας το συγκεκριμένο ζήτημα, της αμοιβής, τον ακρογωνιαίο λίθο των κοινωνικών σχέσεων. Να προσθέσουμε εδώ ότι ο εργατισμός μπορεί σε επίπεδο φρασολογίας να μεταμφιέζεται επικαλούμενος μια τάξη διαφορετικών επιθυμιών για παράδειγμα. Μόνο που αυτές οι επιθυμίες φυσικά προκύπτουν ως παράγωγο της εργασιακής θέσης. Γεγονός εξόχως προβληματικό από τη στιγμή που οι επιθυμίες σήμερα ταυγίζονται περισσότερο από την ταυτότητα του υποκειμένου ως καταναλωτή παρά ως εργαζόμενου. Ο χώρος της κοινωνικής σημασιοδότησης της ύπαρξης με το πλήθος των μηχανισμών κοινωνικής αναγνώρισης, ταύτισης, προτύπων, ηρώων, έχει μετατοπιστεί από το χώρο της εργασίας εν γένει, στο χώρο αγοράς ταυτότητας διαμέσου των αγαθών και υπηρεσιών που είναι σε θέση κάποιος να κατέχει.

Η λέξη προλετάριος χρησιμοποιούνταν στην αρχαία ρώμη για όσους δεν είχαν δικαίωμα συμμετοχής στα κοινά. Στην εποχή μας η εξουσία μια έχει καταστήσει άρατους, υπό την έννοια ότι δεν έχουμε υπόσταση ως πολιτικά πρόσωπα. Η διαπραγμάτευση των κοινών είναι θέμα συνδιαλλαγής του κράτους και των αφεντικών με τους θεσμούς διαμεσολάβησης (συνδικάτα, μκο κτλ). Το σημερινό προλεταριάτο διαρκώς φτωχαίνει σε συλλογικές εμπειρίες ενώ πολλαπλασιάζονται οι εμπειρίες του κατά τη διάρκεια της αναπαραγωγής του καπιταλισμού. Η αναπληνείται στα εμπορικά κέντρα, γνωστικά επιμορφώνεται από τα μίντια, πολιτισμικά ταυτίζεται με έναν επιφανιακό λαϊκισμό. Αυτή είναι η χειριστη μορφή προλεταριοποίησης. Επιπλέον ο πλούτος που υποτίθεται παράγει και τον απολαμβάνουν τα αφεντικά είναι συζητήσιμο κατά πόσο σε μια ελευθεριακή κομμουνιστική προοπτική δεν θα έπρεπε να διαπραγματευτούμε την εκ βάθρων καταστροφή του. Να ξεκινήσουμε από την βιομηχανία τροφής ή από τα άυλα επαγγέλματα των δικτύων και των υπολογιστών, και να μεταφερθούμε στα ντελίβερι. Από όπου και να το πιάσεις το πράγμα στερείται νοήματος. Η εργασία στη δύση σε ένα βαθμό είναι μια μορφή να κρατούνται οι πληθυσμοί απασχολημένοι σε δουλειές παροδικές, χωρίς την δυνατότητα να σχηματίζουν κοινότητες εργαζομένων. Γι'αυτό άλλωστε ο αναβαπτισμός της εργασίας σε απασχόληση.

Σε αυτές τις συνθήκες, που οι κοινωνικές σχέσεις καταστρέφονται με τέτοια ταχύτητα και διάχυση, ενώ ταυτόχρονα η αίσθηση του κενού και της ματαιότητας φαντάζει όλο και πιο αφοπλιστική πρέπει να δώσουμε τις σωστές απαντήσεις. Απαντήσεις πρακτικές που καθοδηγούνται από μια αναλυτική προσέγγιση του υπάρχοντος. Θα ήταν καταστροφικό να βολευτούμε πίσω από οχυρώσεις κεκτημένων και εργαλείων ταξικού ανταγωνισμού που δεν ισχύουν πια. Είναι αναγκαίο να ανασυνθέσουμε ένα κοινωνικό παράδειγμα, που να περιγράφει και να δίνει δείγματα εξόδου από την μεγαμηχανή εκμετάλλευσης και αναπαραγωγής. Χρειαζόμαστε ένα πολιτικό έργο που να προσδώσει νόημα στη ζωή μέσω της συλλογικής αυτοαξιοποίησης. Να δημιουργήσουμε ανταγωνιστικά κοινωνικά δίκτυα που να απεργάζονται νέες ποιότητες. Ποιότητες που ενσωματώνουν όλο το φάσμα των αναζητήσεων και του προβληματισμού, πέρα από έναν απλουστευτικό οικονομισμό, από την οικολογία μέχρι τα ζητήματα του φύλου. Το ζήτημα είναι να αρνηθούμε το καπιταλιστικό μοντέλο στο σύνολο του, έχοντας επίγνωση ότι διεισδύει σε όλες τις πτυχές της ζωής. Ειδάλλως θα διαιωνίσουμε μια συνθήκη αέναης εναλλαγής κατάκτησης δικαιωμάτων και υποχώρησης ανάλογα με τους εκάστοτε κοινωνικούς συσχετισμούς.

1. Είναι προφανές ότι εδώ περιγράφουμε την κυρίαρχη τάση. Σε καμία περίπτωση δεν αγνοούμε εκείνα τα κοινωνικά κομμάτια που παρέμειναν όλη αυτή την περίοδο είτε λόγω θέσης είτε λόγω επιλογής στην απ' έξω.

μίμης

Ευέλικτη εργασία και νέος εργασιακός μεσαίωνας

Οι μορφές με τις οποίες μπορεί να υλοποιηθεί αυτή η τάση είναι πολλές και ποικίλες: κοινή κατοχή μιας θέσης εργασίας από δύο εργαζομένους, εποχιακή και μερική απασχόληση, κυκλική εναλλαγή σε θέσεις εργασίας, υπολογισμός των ωρών εργασίας σε ετήσια, τριμηνιαία ή εβδομαδιαία βάση, κυμαινόμενα ωράρια κ.ά. Έτσι δίνεται η δυνατότητα στον εργοδότη να χρησιμοποιεί όση εργατική δύναμη χρειάζεται και με όποια διάρκεια αυτός επιθυμεί. Άμεση συνέπεια των μέτρων αυτών είναι η κατάρρευση των τειχών ανάμεσα στην ανεργία και την εργασία, την κατάργηση κάθε στοιχείου μονιμότητας και σταθερότητας στην απασχόληση καθώς και τη γενίκευση της εργασιακής ρευστότητας.

Η κατάργηση του 8ώρου

Η σύγχρονη συσκευασία αυτού του μέτρου διατείνεται ότι πρόκειται για αλλαγή στον τρόπο υπολογισμού του 8ώρου. Έτσι η χρονική διάρκεια της εργασιμής ημέρας οφείλει να είναι κατά μέσο όρο 8ωρη, σε εξαμηνιαία ή ετήσια βάση, αδιάφορο αν αυτή η "8ωρη" διάρκεια συντίθεται από διαδοχή διαστημάτων υπεραπασχόλησης (10ωρο, 12ωρο) και μερικής απασχόλησης ή ανεργίας.

Μ' αυτό τον τρόπο η υπερωριακή απασχόληση καταργείται, μειώνονται οι αποδοχές και η εργασία γίνεται δέσμια των διακυμάνσεων της ελαστικότερης παραγωγικής διαδικασίας. Συγκεκριμένα, το νέο νομοσχέδιο κάνει λόγο για διευθέτηση του εργασιμίου χρόνου σε ετήσια βάση, όπου οι εργαζόμενοι θα δουλεύουν έως και 12 ώρες ημερησίως αρκεί οι ώρες τους να μην ξεπερνάνε τις 1800 σε ετήσια βάση (μέσος όρος 8 ώρες τη μέρα) και με ανώτατο όριο εβδομαδιαίας απασχόλησης να ορίζεται στις 65 ώρες.

Με το διευθυντικό δικαίωμα επιπλέον, ο τρόπος διευθέτησης του εργασιακού χρόνου είναι αρμοδιότητα μόνο του εργοδότη, καταργώντας έτσι και την όποια μίνιμουμ συμφωνία μεταξύ εργοδότης και εργαζομένων.

Υπερωρίες

Υπήρχε μια εποχή που το συνδικαλιστικό κίνημα διατύπωνε το αίτημα: «Να απαγορευτούν οι υπερωρίες, να ζούμε από το 8ωρο». Σήμερα 20 χρόνια μετά το αίτημα αυτό φαίνεται να φαντάζει ουτοπικό ενώ ο τρόπος με τον οποίον θεσπίζονται πλέον οι υπερωρίες, απαλλάσσει τους εργοδότες και από την ανάγκη πρόσληψης επι-

πλέον προσωπικού προκειμένου να καλυφθούν οι περίοδοι παραγωγικής αιχμής.

Έτσι, ενώ μέχρι πρότινος οι πέντε πρώτες ώρες υπερωρίας (σε εβδομαδιαία βάση) αμείβονταν με 50% επιπλέον του ημερομίσθιου, με το νέο νομοσχέδιο θα αμείβονται με 25% ή 30%. Οι επιπλέον ώρες θα αποζημιώνονται με 50% ενώ παράλληλα καταργείται η πρόβλεψη χορήγησης άδειας για υπερωριακή απασχόληση. Και φυσικά υπερωρίες θεωρούνται οι ώρες αφού ο εργαζόμενος έχει ήδη εξαντλήσει το εβδομαδιαίο όριο απασχόλησης των 65 ωρών. Τέλος καταργείται η αποζημίωση με 150% (επί του ωρομισθίου) σε περίπτωση παράνομων υπερωριών.

Όλα τα παραπάνω βέβαια δεν είναι τελείως καινούρια, για μια μεγάλη μερίδα εργαζομένων που δουλεύει εδώ και χρόνια σε καθεστώς οικτρής εκμετάλλευσης και πλήρους αβεβαιότητας. Με δεκάδων ωρών απλήρωτες υπερωρίες (για τον καθένα και την καθεμία) και χωρίς καμία ασφάλιση σε ένα πλήθος υπηρεσιών από εποχιακούς εργαζόμενους σε οικοδομές ή χωράφια μέχρι ντελιβεράδες και πωλήτριες/τές σε πολυκαταστήματα. Οι παραπάνω όμως τροποποιήσεις στόχο έχουν να μεταφέρουν αυτή την επισφαλής εργασιακή συνθήκη στο σύνολο του εργατικού δυναμικού.

Αλληλεγγύη στους διωκόμενους διαδηλωτές του Ιούνη

Στις 10 Οκτώβρη πραγμα τοπιοήθηκε η δίκη των 6 από τους 29 διωκόμενους διαδηλωτές για τα γεγονότα του Ιούνη 2003. Με ένα αμφιβόλο αξιωματικό κατηγορητήριο και χωρίς επαρκή στοιχεία, πέντε από τους έξι καταδικάστηκαν σε (οι 2 σε 2 χρόνια και οι 3 σε 10 μήνες) φυλάκιση με

ζετή αναστολή, ενώ ένας απαλλάχτηκε των κατηγοριών. Από νωρίς το πρωί υπήρχαν έξω από τα δικαστήρια περίπου 150 αλληλέγγυοι σύντροφοι.

Δράση ενάντια στις κάμερες στη θεσσαλονίκη

Την παρασκευή 7 οκτώβρη αναρχικοί και αντιεξουσιαστές επιτέθηκαν σε κάμερα παρακολούθησης σε κεντρικό σημείο της πόλης και την κατέστρεψαν. Οι κάμερες παρακολούθησης τοποθετήθηκαν στην πόλη πριν από την σύνοδο των αφεντικών τον Ιούνη του 2003. Γεγονός καθόλου τυχαίο αν συνυπολογίσει κανείς την αυξημένη αναγκαιότητα για επιτήρηση και καταστολή των διαδηλώσεων εκείνης της

περιόδου. Στο γενικότερο κλίμα αντιτρομοκρατικής υστερίας, ανασφάλειας και καθημερινού ελέγχου από τις δυνάμεις της τάξης, η δημόσια καταστροφή καμερών από αντιστεκόμενα κομμάτια της κοινωνίας αποτελεί μια συμβολική χειρονομία αρνήσεως του συνόλου των καταναγκασμών που διαπερνούν τη ζωή μας.

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΣΩΡΙΝΟΤΗΤΑ

Franco Berardi (Bifo)¹,
Generation online,
(Μτφ. Γ.Δήμιζας)

«Δεν έχουμε μέλλον γιατί το παρόν μας είναι πολύ ρευστό. Η μόνη δυνατότητα που παραμένει είναι η διαχείριση του κινδύνου. Το πιο καλοϋφασμένο σενάριο της παρούσας στιγμής»

W.Gibson: "Pattern recognition"

Το νέο φαινόμενο δεν είναι ο προσωρινός χαρακτήρας της αγοράς εργασίας, αλλά οι τεχνικές και πολιτιστικές συνθήκες στις οποίες η πληροφορική εργασία γίνεται προσωρινή.

Το φλεβάρη του 2003 ο αμερικανός δημοσιογράφος Bob Herbert δημοσίευσε στους New York Times τα αποτελέσματα μιας γνωστικής έρευνας από ένα δείγμα μερικών εκατοντάδων άνεργων νέων στο Σικάγο: κανένας απ' τους συνεντευξιαζόμενους δεν περίμενε να βρει δουλειά τα επόμενα χρόνια, κανένας τους δεν περίμενε να είναι σε θέση να εξεγερθεί, ή να πυροδοτήσει μεγάλης κλίμακας συλλογικές αλλαγές. Η γενική αίσθηση της συνέντευξης ήταν ένα αίσθημα μιας βαθιά εδραιωμένης αδυναμίας. Η αντίληψη της παρακμής δεν φαινόταν εστιασμένη στην πολιτική, αλλά σε ένα βαθύτερο αίτιο, το σενάριο μιας κοινωνικής και φυσικής εμπλοκής που φαίνεται να ακυρώνει κάθε δυνατότητα δόμησης εναλλακτικών λύσεων. Ο κατακερματισμός του παρόντος χρόνου αντιστρέφεται στην δυνητική του μέλλοντος.

Στο "The Corrosion of Character: the Transformation of Work in Modern Capitalism (Norton: 1998; Tr.lt. L' Uomo Flessibile", ο Richard Sennett αντιδρά σ' αυτή την υπαρξιακή συνθήκη της προσωρινότητας και του κατακερματισμού με νοσταλγία για μια εποχή του παρελθόντος όπου η ζωή ήταν δομημένη με σχετικά σταθερούς κοινωνικούς ρόλους, και ο χρόνος είχε επαρκή γρηγορική συνέπεια για να ερμηνεύσει μονοπάτια ομοιογένειας. «Το βέλος του χρόνου έχει σπάσει: σε μια οικονομία υπό διαρκή αναδόμηση που βασίζεται στο βρετανικό και μισεί τη συνήθεια, δεν μπορούν να υπάρξουν πλέον καθορισμένες τροχιές. Οι άνθρωποι νοσταλγούν σταθερές ανθρώπινες σχέσεις και μακρόχρονους σκοπούς.» (R.Sennett: The Corrosion of Character)

Όμως αυτή η νοσταλγία δεν χωράει στην παρούσα πραγματικότητα, και οι απόπειρες ενεργοποίησης της κοινότητας παραμένουν τεχνητές και στείρες.

Στο δοκίμιο «Precari-us?», η Angela Mitropoulos παρατηρεί ότι η προσωρινότητα είναι μια προσωρινή έννοια. Κι' αυτό γιατί ορίζει το αντικείμενό της με ένα προσεγγιστικό τρόπο, αλλά και επειδή από αυτή την αντίληψη προέρχονται παράδοξα, αυτοαναίρεσεις, με άλλα λόγια στρατηγικές προσωρινότητας. Αν επικεντρώσουμε όλη την κριτική μας στον προσωρινό χαρακτήρα της εργασίας ποιά θα ήταν το προτεινόμενο αντικείμενό μας; Αυτό μιας σταθερής εργασίας, εγγυημένης για μια ζωή; Φυσικά όχι, αυτό θα ήταν μια πολιτιστική οπισθοδρόμηση που σίγουρα θα υποβίβαζε το ρόλο της εργασίας. Μερικοί άρχισαν να μιλούν για Κοινωνικό Μισθό² εννοώντας μορφές μισθού ανεξάρτητες από την εκτέλεση εργασίας. Όμως απέχουμε πολύ ακόμα απ' το να έχουμε μια στρατηγική ανασύνθεσης του εργατικού κινήματος ώστε να απαλλαγούμε από την απεριόριστη εκμετάλλευση. Πρέπει να ξαναπιάσουμε τον μίτο της ανάλυσης της κοινωνικής σύνθεσης και αποσύνθεσης αν θέλουμε να διακρίνουμε πιθανές γραμμές μιας διαδικασίας επερχόμενης ανασύνθεσης.

Τη δεκαετία του '70 η ενεργειακή κρίση, η επακόλουθη οικονομική ύφεση και τελικά η υποκατάσταση της εργασίας από αναρίθμητες μηχανές οδήγησε στη δημιουργία ενός μεγάλου αριθμού ανθρώπων χωρίς εχέγγο. Από τότε το ζήτημα της προσωρινότητας έγινε κεντρικό στην κοινωνική ανάλυση, αλλά και στις φιλοδοξίες του κινήματος. Ξεκινήσαμε προτείνοντας αγώνες για μορφές εξασφαλισμένου εισοδήματος, αποσυνδεδεμένου από την εργασία, για να αντιμετωπίσουμε το γεγονός ότι ένα μεγάλο μέ-

ρος του νεαρού πληθυσμού δεν είχε καμιά προοπτική εξασφαλισμένης απασχόλησης. Η κατάσταση έχει αλλάξει από τότε, διότι ό,τι φαινόταν μια περιθωριακή και προσωρινή κατάσταση έχει τώρα γίνει μια επικρατούσα μορφή των εργασιακών σχέσεων. Η προσωρινότητα δεν είναι πλέον ένα περιθωριακό και προσωρινό χαρακτηριστικό, αλλά η γενική μορφή της εργασιακής σχέσης σε μια παραγωγική, ψηφιοποιημένη σφαίρα, δικτυακή και ανασυνδυαστική.

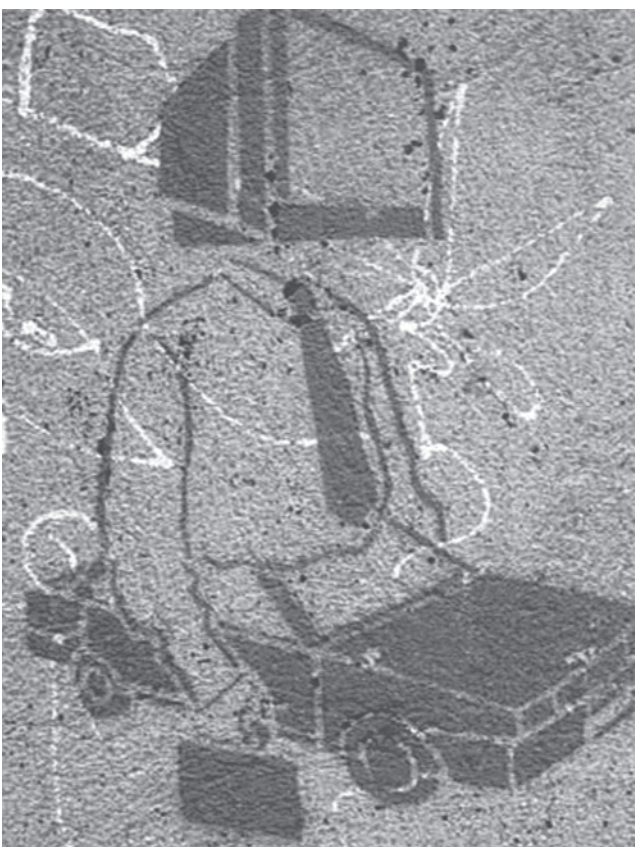
Η λέξη «προσωρινός» γενικά αναπαριστά τον τομέα της εργασίας που δεν είναι πια ορίσιμος με σταθερούς όρους σχετικούς με την εργασιακή σχέση, με τον μισθό και τη διάρκεια της εργάσιμης ημέρας. Ωστόσο, αν αναλύσουμε το παρελθόν βλέπουμε ότι αυτοί οι κανόνες λειτούργησαν για μια περιορισμένη περίοδο στις ιστορικές σχέσεις μεταξύ εργασίας και κεφαλαίου. Μόνο για μια μικρή περίοδο στην καρδιά του 20ου αιώνα, υπό τις πολιτικές πιέσεις ενώσεων και εργαζομένων, υπό συνθήκες (σχεδόν) πλήρους ανεργίας και χάρις στο ρόλο του λιγότερο ή περισσότερο δυνατού ρυθμιστικού κράτους στην οικονομία, μπόρεσαν να καθιερωθούν κάποια όρια στη φυσική βία της καπιταλιστικής δυναμικής. Οι νόμιμες υποχρεώσεις που σε συγκεκριμένες περιόδους προστάτεψαν την κοινωνία από τη βία του κεφαλαίου πάντα βασίζονταν στην ύπαρξη μιας σχέσης μιας δύναμης πολιτικού και υλικού είδους (εργατική βία ενάντια στη βία του κεφαλαίου). Χάρης στην πολιτική δύναμη έγινε δυνατή η επιβεβαίωση δικαιωμάτων, η θέσπιση νόμων και η προστασία τους ως προσωπικά δικαιώματα. Με την παρακμή της πολιτικής δύναμης του εργατικού κινήματος, επανεμφανίστηκε η φυσική προσωρινότητα των εργασιακών σχέσεων στον καπιταλισμό και την κτηνωδία του.

Το νέο φαινόμενο δεν είναι ο προσωρινός χαρακτήρας της αγοράς εργασίας, αλλά οι τεχνικές και πολιτιστικές συνθήκες στις οποίες η πληροφορική εργασία γίνεται προσωρινή. Οι τεχνικές συνθήκες είναι εκείνες του ψηφιακού ανασυνδυασμού της πληροφορικής εργασίας σε δίκτυα. Οι πολιτιστικές συνθήκες είναι εκείνες της εκπαίδευσης των μαζών και των προσδοκιών της κατανάλωσης που κληροδοτήθηκαν απ' την κοινωνία στα τέλη του 20ου αιώνα και που συνεχώς τρέφονται από ολόκληρο το μηχανισμό της αγοράς και των μέσων επικοινωνίας.

Αν αναλύσουμε την πρώτη όψη, δηλ. τις τεχνικές μεταμορφώσεις που εισήχθησαν από την ψηφιοποίηση του παραγωγικού κύκλου, βλέπουμε ότι το βασικό σημείο δεν είναι ότι η εργασιακή σχέση γίνεται προσωρινή (που, σε τελική ανάλυση, ήταν πάντα προσωρινή), αλλά η διάλυση του ατόμου ως ενεργού παραγωγικού παράγοντα, η διάλυση της εργατικής δύναμης. Πρέπει να δούμε τον κυβερνοχώρο της παγκόσμιας παραγωγής ως μια απέραντη ανοικτή έκταση αποπροσωποποιημένου ανθρώπινου χρόνου.

Η πληροφορική εργασία, η παροχή χρόνου για την επεξεργασία και τον ανασυνδυασμό στοιχείων πληροφορικών εμπορευμάτων, είναι το έσχατο σημείο άφιξης μιας διαδικασίας αφαίρεσης από σταθερές δραστηριότητες που ο Μαρξ ανέλυσε ως μια τάση εγγεγραμμένη στην εργασιακή σχέση του κεφαλαίου.

Η διαδικασία της αφαίρεσης της εργασίας έχει στα-

διακά απογυμνώσει τον εργασιακό χρόνο από κάθε συμπαγή και ατομική ιδιαιτερότητα. Το άτομο του χρόνου για τον οποίο μιλά ο Μαρξ είναι η ελάχιστη μονάδα της παραγωγικής εργασίας. Αλλά στη βιομηχανική παραγωγή, ο αφηρημένος χρόνος εργασίας προσωποποιήθηκε από ένα φυσικό και νομικό φορέα, ενσωματωμένο σε ένα εργάτη με σάρκα και οστά, με μια πιστοποιημένη και πολιτική ταυτότητα. Φυσικά το κεφάλαιο δεν αγόρασε μια προσωπική διάθεση, αλλά το χρόνο φορείς του οποίου ήταν οι εργάτες. Αν όμως το κεφάλαιο ήθελε να διαθέσει τον απαραίτητο χρόνο για τη διαίτησή του, ήταν απολύτως αναγκαίο να προσλάβει ένα ανθρώπινο όν, να αγοράσει όλο του το χρόνο και γι' αυτό έπρεπε να αντιμετωπίσει τις υλικές ανάγκες και τις πολιτικές απαιτήσεις του εργατικού σωματείου των οποίων το άτομο ήταν φορέας.

Όταν κινούμαστε στη σφαίρα της πληροφορικής εργασίας δεν υπάρχει πλέον ανάγκη εξαγοράς ενός ατόμου για 8 ώρες αόριστα. Το κεφάλαιο δεν στρατολογεί πλέον ανθρώπους, αλλά αγοράζει πακέτα χρόνου, διαχωρισμένα από τους εναλλακτικούς και συνήθεις φορείς τους.

Ο αποπροσωποποιημένος χρόνος έχει γίνει ο αληθινός παράγοντας της διαδικασίας διαίτησης, και ο αποπροσωποποιημένος χρόνος δεν έχει δικαιώματα, ούτε απαιτήσεις. Μπορεί μόνο να είναι διαθέσιμος ή μη-διαθέσιμος, αλλά η εναλλακτική είναι μόνο θεωρητική, διότι το φυσικό σώμα αν και δεν είναι ένα νομικά αναγνωρισμένο πρόσωπο εξακολουθεί να πρέπει να αγοράσει το φαγητό του και να πληρώσει το νοίκι του.

Οι πληροφορικές διαδικασίες του ανασυνδυασμού σημειωτικού υλικού έχουν ως αποτέλεσμα τη ρευστοποίηση του «αντικειμενικού» χρόνου ως προϋπόθεση για την παραγωγή του πληροφορικού εμπορεύματος. Όλο το χρόνο της ζωής οι ανθρώπινες μηχανές είναι εκεί, παλλόμενες και διαθέσιμες, σαν ένας εγκέφαλος σε αναμονή. Η επέκταση του χρόνου είναι σχολαστικά κυτταρική: κύτταρα παραγωγικού χρόνου μπορούν να επιστρατευθούν σε σημειακές, συνηθισμένες και κατακερματισμένες μορφές. Ο ανασυνδυασμός αυτών των μορφών πραγματοποιείται αυτόματα μέσα στο δίκτυο. Το κινητό τηλέφωνο είναι το εργαλείο που καθιστά εφικτή την επαφή μεταξύ των αναγκών του σημειολογικού κεφαλαίου και της κινητοποίησης της ζωντανής εργασίας του κυβερνοχώρου. Ο ήχος της κλήσης του κινητού καλεί τους εργάτες να συνδέσουν τον αφηρημένο χρόνο τους στη δικτυακή ροή.

Είναι παράξενη η λέξη με την οποία ταυτίζουμε την κυρίαρχη ιδεολογία στη μετα-ανθρώπινη μετάβαση προς την ψηφιακή σκλαβιά: φιλελευθερισμός. Η ελευθερία είναι ο θεμέλιος μύθος της, αλλά η ελευθερία ποιανού; Του κεφαλαίου, σίγουρα. Το κεφάλαιο πρέπει να είναι εντελώς ελεύθερο να εξαπλωθεί σε κάθε γωνιά του κόσμου ώστε να βρει το προς εκμετάλλευση κομμάτι του ανθρώπινου χρόνου, διαθέσιμο για τον πιο μίζερο μισθό. Ωστόσο ο φιλελευθερισμός υποδηλώνει και την ελευθερία του ατόμου. Το νομικό πρόσωπο είναι ελεύθερο να εκφραστεί, να διαλέξει αντιπροσώπους, να δραστηριοποιηθεί σε πολιτικό και οικονομικό επίπεδο.

Πολύ ενδιαφέρον, μόνο που το πρόσωπο έχει εξαφανιστεί, ότι έχει απομείνει είναι ένα αδρανές αντικείμενο, άσχετο και άχρηστο. Το πρόσωπο είναι ελεύθερο, σίγουρα. Αλλά ο χρόνος του είναι σκλαβωμένος. Η ελευθερία του είναι μια νομική επινόηση στην οποία δεν ανταποκρίνεται τίποτα απ' την συμπαγή καθημερινή ζωή του. Αν αναλογιστούμε τις συνθήκες κάτω απ' τις οποίες πραγματικά εκτελείται σήμερα η εργασία της πλειοψηφίας της ανθρωπότητας, προλεταριακής και διανοητικής, αν εξετάσουμε το επίπεδο του μέσου μισθού παγκοσμίως, αν αναλογιστούμε την παρούσα και προσφάτως τεράστια κατάργηση προηγούμενων εργατικών δικαιωμάτων, μπορούμε να πούμε χωρίς ρητορική υπερβολή ότι ζούμε σε ένα καθεστώς σκλαβιάς. Ο μέσος μισθός σε παγκόσμιο επίπεδο επαρκεί με δυσκολία για να αγοραστούν τα απολύτως αναγκαία για την επιβίωση του ατόμου, του οποίου ο χρόνος βρίσκεται στην υπηρεσία του κεφαλαίου. Και ο κόσμος δεν έχει κανένα δικαίωμα στον χρόνο του οποίου είναι επισήμως ο κάτοχος, αλλά στην ουσία είναι απαλλοτριωμένος από αυτόν. Αυτός ο χρόνος δεν τους ανήκει στην πραγματικότητα, διότι είναι διαχωρισμένος από την κοινωνική ύπαρξη των ανθρώπων που τον διαθέτουν στο ανασυνδυαστικό παραγωγικό κύκλωμα.

Ο εργασιακός χρόνος είναι κλασματοποιημένος, ανηγμένος σε ελάχιστα και συναρμολογούμενα κομμάτια, και η κλασματοποίηση καθιστά εφικτή για το κεφάλαιο την εύρεση συνθηκών για ελάχιστους μισθούς.

Πώς μπορούμε να αντιταχθούμε στον αποδεκατισμό της εργατικής τάξης και της συστημικής της αποπροσωποποίησης, στη σκλαβιά που επιβεβαιώνεται σαν ένα είδος εντολής της

προσωρινής και αποπροσωποποιημένης εργασίας; Αυτό είναι το ερώτημα που τίθεται με επιμονή από όποιον έχει ακόμη μια αίσθηση ανθρώπινης αξιοπρέπειας. Ωστόσο, η απάντηση δεν έρχεται γιατί η μορφή της αντίστασης και του αγώνα που ήταν επαρκής στον 20ο αιώνα φαίνεται να έχει χάσει την ικανότητα διάδοσης και ενίσχυσής της, και ούτε μπορεί συνεπώς να σταματήσει την απολυταρχία του κεφαλαίου. Μια εμπειρία που προέρχεται απ' τα πρόσφατα χρονικά των εργατικών αγώνων είναι το ότι οι αγώνες των αβέβαιων εργατών δεν κάνουν έναν κύκλο. Η κλασματοποιημένη εργασία μπορεί να εξεγερθεί σημειακά, αλλά αυτό δεν θέτει σε κίνηση κάποιο κύμα αγώνα. Ο λόγος είναι απλός. Για να φτιάξουν οι αγώνες έναν κύκλο πρέπει να υπάρχει μια χωρική εγγύτητα των σωμάτων της εργασίας και μια υπαρξιακή προσωρινή συνέχεια. Δίχως αυτήν την εγγύτητα και συνέχεια, μας λείπουν οι συνθήκες εκείνες ώστε τα κυτταροποιημένα σώματα να γίνουν κοινότητα. Δεν μπορεί να δημιουργηθεί κύμα, διότι οι εργάτες δεν μοιράζονται την ύπαρξή τους στο χρόνο, και οι συμπεριφορές μπορούν να γίνουν κύμα μόνο εάν υπάρχει μια συνεχής εγγύτητα στον χρόνο, την οποία η πληροφορική εργασία δεν μπορεί άλλο να επιτρέψει.

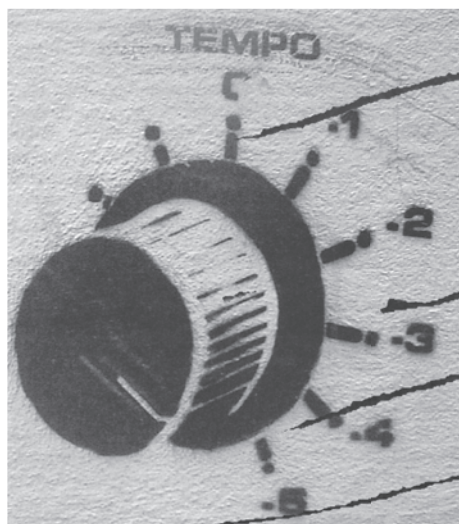
Για να φτιάξουν οι αγώνες ένα κύκλο πρέπει να υπάρχει μια χωρική εγγύτητα των σωμάτων της εργασίας και μια υπαρξιακή προσωρινή συνέχεια. Δίχως αυτήν την εγγύτητα και συνέχεια, μας λείπουν οι συνθήκες εκείνες ώστε τα κυτταροποιημένα σώματα να γίνουν κοινότητα.

Σημειώσεις

1. Franco Berardi, ο επονομαζόμενος Bifo. Πολιτικός ακτιβιστής, φιλόσοφος, με έντονα ελευθεριακές απόψεις. Αρχικά προσκείμενος στην Potere Operaio (εργατική εξουσία) και έπειτα ιστορική φιγούρα της δημιουργικής Αυτονομίας. Στο συνέδριο ενάντια στην καταστολή που έγινε στη Μπολβία το 1977 υποστήριξε την τολμηρή άποψη ότι το νεανικό προλεταριάτο αντιπροσώπευε το νέο υποκείμενο και ότι οι εργάτες δεν μπορούσαν πλέον να αποτελούν το προνομιακό σημείο των ταξικών αναφορών. Πειραματίστηκε από τη δεκαετία του '70 με δομές αντι-κουλτούρας και αντι-πληροφόρησης. Ιδρυτής του περιοδικού A/traverso (1975-1981) και του ραδιοφωνικού σταθμού Radio Alice (1976-978) στη Μολβία. Τη δεκαετία του '80 έζησε στο Παρίσι όπου και συνεργάστηκε με τον Felix Guattari (1977-1989). Τη δεκαετία του '90 επιστρέφει στην Ιταλία και η θεωρητική του ανάλυση εστιάζει στο πώς η μεταβαλλόμενη φύση του καπιταλισμού χρησιμοποιεί σήμερα την τεχνολογία, την κουλτούρα και τις επικοινωνίες μέσα στο νέο καθεστώς της παραγωγής. Το 1991 έγραψε και πρωταγωνίστησε στο κινηματογραφικό έργο "Il Trasloco" το οποίο αναφέρεται στο 1977. Ο Franco Berardi έχει αναπτύξει τόσο θεωρητικό έργο όσο και δράση, ενώ τελευταία δραστηριοποιείται στην (αντι-)πληροφόρηση μέσω διαδικτύου. Πρόσφατα το 2002 συμμετείχε στο πείραμα telestreet, ένα δίκτυο από μικρά τοπικά κανάλια διασπαρμένα σε όλη την Ιταλία ενάντια στην μιντιακή δικτατορία. Τέλος, έχει γράψει τα βιβλία: Ciberpunk e mutazione (1993), Cibernauti (1995), La nefasta utopia di Potere operaio (1997), Felix (2001), "Telestreet - Macchina immaginativa non omologata" (2003)

2. Εδώ ο Bifo αναφέρεται στον όρο flexicurity, σύνθετη λέξη απ' τα αγγλικά flexibility και security, όρο βγαλμένο απ' τη συστημική ανάλυση της κοινωνιολογίας και πολιτικής οικονομίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης και όχι μόνο. Ωστόσο στο κείμενο εννοεί τον όρο Κοινωνικό Μισθό που αποτέλεσε αίτημα του ιταλικού κινήματος και που διαφέρει απ' τον άλλο, κυρίως στο πώς ζητάει ευελιξία και ασφάλεια: το κεφάλαιο ή οι εργαζόμενοι.

3. Πληροφορίες για τον Franco Berardi Bifo καθώς και για το πείραμα telestreet στους διαδικτυακούς τόπους : www.telestreet.it, <http://theater.kein.org/berardi/>, www.mediaevo.com/stopmedia.htm, www.rekombinant.org, www.pixelache.ac/2005/helsinki/projects/franco-bifo-berardi-desc

Μητροπολιτικός Ανταγωνισμός

Μέρος πρώτο

χάρης

σκέτσο Zdimos

η παραλία το 1908

στην παραλία που έμεινε έξω από το κάδρο των φωτογραφιών

μπορείς να συναντήσεις τα παιδιά, που παρατηρούν, μετά το τέλος του πολέμου, τα ανατιναγμένα καράβια να αλλάζουν σχήματα και μορφές, μεσ' τη ρηχή θάλασσα που είχαν βουλιάξει.

μπορείς να δεις, το 1929 στο θέατρο του Λευκού Πύργου, τους επίσημους άρχοντες της πόλης να χασμουριούνται σε μια εκδήλωση για τα δικαιώματα των γυναικών και ξαφνικά ένας ασυνήθιστος δυνατός θόρυβος να ακούγεται απ' έξω. Είναι η απειλητική κραυγή από τα οργισμένα τσόκαρα των εργατριών που παράτησαν τη δουλειά τους και κατέβηκαν στην παραλία για να σαμποτάρουν την επίσημη εκδήλωση.

τέλος καθημερινά στις 5 τα χαράματα του 1947 μπορείς να παρακολουθήσεις από την προβλήτα μπροστά στην ηλεκτρική εταιρεία, πολεμικά αεροπλάνα με αρχαία ονόματα να οδηγούν τους εκποτισμένους στην Ανάφη και την Μακρόνησο.

η παραλία το 1916

Ακολουθεί μια ιστορία από χαμένους όρμους, εξαφανισμένα ακρωτήρια και μελλοντικά ναυάγια. Σκισμένες σελίδες από το μυθιστόρημα που δεν γράφτηκε ποτέ. Σελίδες που δεν μπορούν να χωρέσουν στην επίσημη ιστοριογραφία. Σελίδες που περιγράφουν μια ιστορία κοινωνικών συγκρούσεων, που η εξουσία μέσω της λήθης προσπαθεί απεγνωσμένα να σβήσει και ένα νέο τέρας έρχεται να την ισοπεδώσει ολοκληρωτικά.

Τρεις και μια στιγμές ανταγωνισμού στην ιστορία της παραλίας...

η παραλία το 1917

ΠΑΡΑΛΙΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΕΝΑ ΕΞΑΙΣΙΟ ΝΑΥΑΓΙΟ

μικρή ιστορία ανάπλασης

πρώτη στιγμή

Ξεκινάμε την ιστορία μας από τα μέσα του 19ου αιώνα. Πριν από 150 χρόνια όλα έδειχναν ότι ραγδαίες αλλαγές θα πραγματοποιούνταν στο μεγάλο ασθενή της Ευρώπης, την παραπαίουσα Οθωμανική αυτοκρατορία. Ριζικές μεταρρυθμίσεις επιβάλλονται μετά τη πολιτική πίεση που ασκεί η Ευρώπη με το τέλος του Κριμαϊκού πολέμου και τη συνθήκη των Παρισίων το 1856. Η δυτικοποίηση της Οθωμανικής αυτοκρατορίας και οι μεταρρυθμίσεις εκφράζονται κατά κύριο λόγο στο χειρισμό του ασιατικού χώρου. Το έτος λοιπόν 1866, συμβαίνει το μεγάλο γεγονός στη Θεσσαλονίκη. Ο βαλής Σαμπρή πασά -διοικητής της πόλης- κατευθύνεται στη δυτική πτέρυγα των τειχών, στην Χρυσή Πύλη, σκαρφαλώνει στον σωρό των σκουπιδιών, που συσσωρεύονταν εκεί από αιώνες και μ' ένα ασημένιο σφυρί, χτυπά τις κακοσυντηρημένες πολεμίστρες, κάνοντας να πέσουν λίγοι κονιορτοποιημένοι σοβάδες που τις σκέπαζαν. Η επίσημη χειρονομία γίνεται. Οι εργάτες της εταιρείας Suez Canal Company μέσα στα επόμενα τέσσερα χρόνια θα γκρεμίσουν το μεσαιωνικό θαλάσσιο τείχος της πόλης. Μόνο το Μπαζί Κουλέ, ο ματωμένος κόκκινος Πύργος, βαμμένος με αίμα ανυπότακτων -η Βασιλίη της Θεσσαλονίκης- θα απομείνει για να θυμίζει τις παλιές εποχές, έως ότου το 1890 καθαριστεί και μέσα στην κολυμπήθρα του εκσυγχρονισμού θα ξαναβαπτιστεί ως λευκός πύργος. Η πόλη δεν είναι πια περιτοιχισμένη, ενώ με τα μπάζα των τειχών κατασκευάζεται η προκυμαία και ο πρώτος στενός παραλιακός δρόμος, μήκους 1,5 km, η λεγόμενη «Παράλληλη οδός». Η Suez Canal Company που μόλις έχει ολοκληρώσει την διάνοιξη της διώρυγας του Σουέζ έχει αναλάβει τώρα και τον εκσυγχρονισμό της Θεσσαλονίκης. Τα τείχη που έως τότε χρησιμεύουν πρωτίτως για λόγους εσωτερικής ασφάλειας και ελέγχου των κατοίκων, πλέον θεωρούνται σοβαρή πηγή προβλημάτων. Η κατεδάφιση του παραλιακού τείχους επιβάλλεται από τις νέες συνθήκες ανάπτυξης του εμπορίου της μεσογείου, ειδικά μάλιστα μετά τη διάνοιξη της διώρυγας του Σουέζ και σηματοδοτεί μια νέα περίοδο που προοιονομίζεται από τον ανανεωμένο γεωπολιτικό ρόλο της πόλης. Επίσης ήταν επιτακτική η χάραξη ενός δρόμου που θα έκανε τα νέα αρχοντικά των ανατολικών προαστίων -περιοχή των Εξοχών (σημερινή Βασ. Όλγας)- με τα εμπορεύματα του λιμανιού καθώς και με τον Φραγκομαχαλά στον οποίο χωροθετούνται οι τράπεζες και τα ξενοδοχεία. Το ρόλο αυτό έπαιξε η παράλληλη οδός ειδικά μετά την τροχοδρόμηση του τραμ από το 1893.

Τα χρόνια που θα ακολουθήσουν, η παραλία θα αποτελεί διαρκώς το έδαφος πάνω στο οποίο θα σχηματοποιούνται οι συγκρούσεις και τα ταξικά συμφέροντα της πόλης. Ο χώρος εξάλλου δε μένει ποτέ ουδέτερος, πάνω του γειώνονται με ένταση και συμβολισμό οι κοινωνικοί ανταγωνισμοί. Στρατιωτικές παρελάσεις, πορείες εργατών, αφίξεις βασιλιάδων, δολοφονίες βασιλιάδων, πολυτελή μέγαρα, απαλλοτριώσεις πορτοφολιών και πάντως είδους αγαθών από τους σαλπιδόρους θα χαράξουν την ιστορία του παραλιακού μετώπου της πόλης.

δεύτερη στιγμή

το φλεγόμενο μαργαριτάρι του αιγαίου

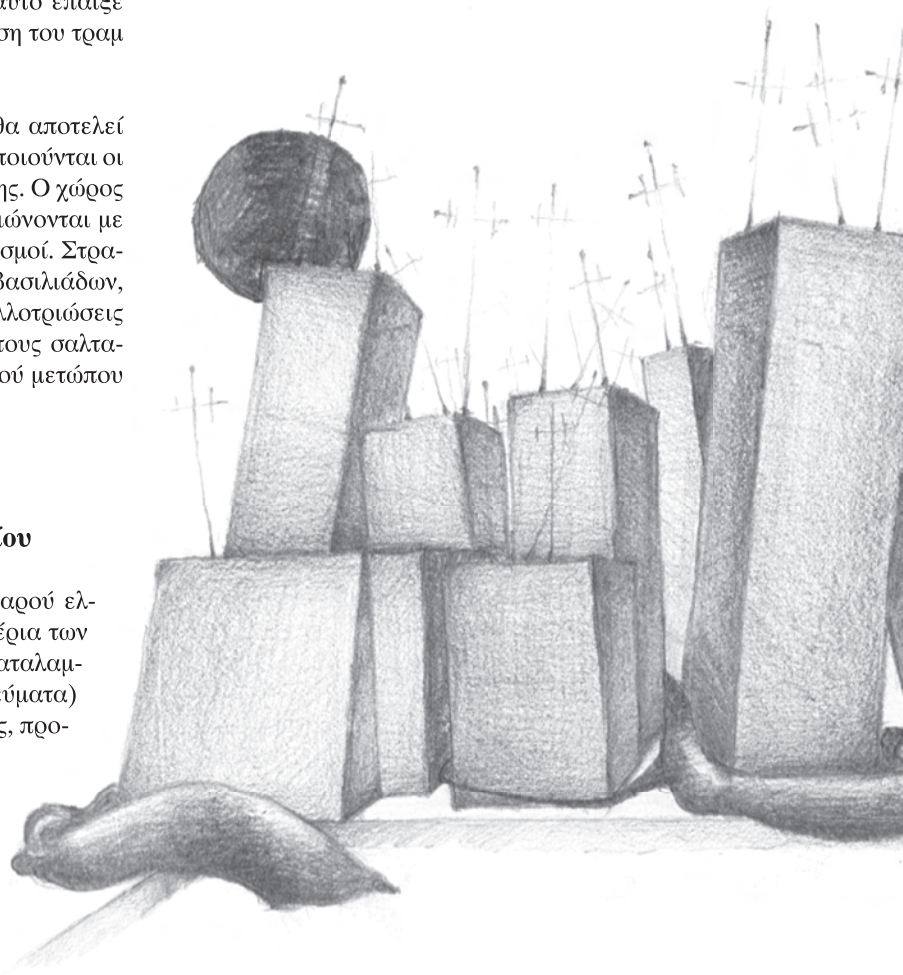
Το 1917 οι ανάγκες εκσυγχρονισμού του νεαρού ελληνικού καπιταλισμού οπλίζουν βίαια τα χέρια των καινούργιων αφεντάδων της πόλης (το 1912 καταλαμβάνεται η Θεσσαλονίκη από ελληνικά στρατεύματα) οι οποίοι αποφασίζουν να κάψουν το κέντρο της, προστατεύοντας προκλητικά μόνο τις τράπεζες και τις οικίες τους, έχοντας ταυτόχρονα προαποφασίσει τη μορφή του νέου σχεδίου. Ωστόσο ο Ernest Hebrard στον οποίο αναθέτουν την πολεοδόμηση της καμένης ζώνης φάνηκε αρκετά ρομαντικός καθώς σχεδίασε

ένα ουτοπικό για τα ελληνικά δεδομένα σχέδιο, το οποίο θα μεταμόρφωνε τη Θεσσαλονίκη σε «μαργαριτάρι του Αιγαίου». Μεταξύ άλλων το φιλόδοξο σχέδιο προέβλεπε την επιπλέον επιχωμάτωση της παραλίας κατά 25 μέτρα και την κατασκευή πάρκου που θα ξεκινούσε από το λιμάνι, θα έφτανε έως το Λευκό Πύργο και θα είχε βάθος έως την σημερινή Πρ. Κορομηλά. Συνολικά το σχέδιο προέβλεπε μια παραλιακή ζώνη πρασίνου, πλάτους 45 μέτρων. Όμως οι ενδοεξουσιαστικές συγκρούσεις είχαν άλλη άποψη. Το 1920 ο πολιτευτής του λαϊκού κόμματος Ν. Δαρβέρης, ιδιοκτήτης ενός μεγάλου οικοπέδου εντός της πράσινης ζώνης κατάφερε με μια πενιχρή μίζα, να βγάλει άδεια κατ'εξαιρέση και μαζί με το οικοπέδο να την πουλήσει και να χτιστεί το μεγαλοπρεπές ξενοδοχείο Μεντιτερράνεαν. Με την άδεια αυτή άρχισε ουσιαστικά το ξήλωμα και η εγκατάλειψη του περίφημου σχεδίου Hebrard του «πρώτου μεγάλου έργου της ευρωπαϊκής πολεοδομίας».

Το παραπάνω περιστατικό δεν το αναφέρουμε για να δείξουμε απλώς την αποτυχημένη έκβαση ενός ακόμη καπιταλιστικού ρυμοτομικού σχεδίου, αλλά για να φανεί ότι η

ανοικοδόμηση της καμένης πόλης είχε ως κύριο στόχο να μεταμορφώσει τους κατοίκους της σε επιχειρηματίες εδαφοκτήτες και προλετάριους. Για να γίνει αυτό έπρεπε να αναδιοργανωθεί ο χώρος. Ο στόχος της βίαιης πολεοδομικής επέμβασης ήταν διπλός. Πρώτον, στοχεύει στο να καταστρέψει την παραδοσιακή οργάνωση του χώρου κατά συνοικίες - γειτονιές, που επί αιώνες αποτελούσε την βασική οργανωτική μονάδα του ιστού της πόλης -μονάδα αρχιτεκτονική, κοινωνική, ιστορική- και να επιβάλει μια νέα ζωή εντοιχισμένη στο οικοδομικό τετράγωνο και στο δίκτυο των δρόμων. Δεύτερος στόχος του εμπρησμού ήταν να σβηστούν όλα τα ίχνη του τουρκικού παρελθόντος και ταυτόχρονα να ισοπεδωθεί η εβραϊκή οικονομική κυριαρχία. Για τον νεαρό αλαζονικό ελληνικό επεκτατισμό που στέλνει την ίδια χρόνια στρατεύματα στην Ουκρανία για να καταστρέψουν τους επαναστατημένους χωρικούς και εργάτες και που ετοιμάζεται για την μεγάλη εκστρατεία στην ανατολή δεν υπάρχουν περιθώρια ανοχής για τους πληθυσμούς που κατακτάει. Όπου δεν καταφέρνει με τα κανόνια και τις σφαίρες να τους ελληνοποιήσει, τους καίει στην πυρά.

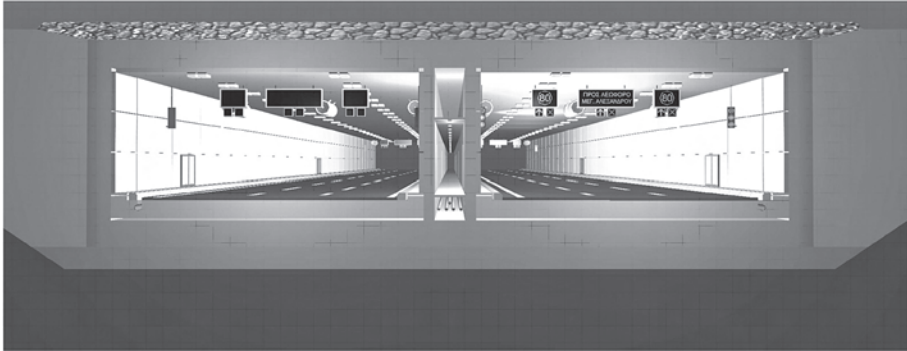
Τα χρόνια που θα ακολουθήσουν, η παραλία θα αποτελεί διαρκώς το έδαφος πάνω στο οποίο θα σχηματοποιούνται οι συγκρούσεις και τα ταξικά συμφέροντα της πόλης. Ο χώρος εξάλλου δε μένει ποτέ ουδέτερος, πάνω του γειώνονται με ένταση και συμβολισμό οι κοινωνικοί ανταγωνισμοί. Στρατιωτικές παρελάσεις, πορείες εργατών, αφίξεις βασιλιάδων, δολοφονίες βασιλιάδων, πολυτελή μέγαρα, απαλλοτριώσεις πορτοφολιών και πάντως είδους αγαθών από τους σαλπιδόρους θα χαράξουν την ιστορία του παραλιακού μετώπου της πόλης.

τρίτη στιγμή η νέα γη, η μεγάλη επιχωμάτωση του 1959-1977

Πλέον πέρασε ο καιρός που τα κατάρτια των αραγμένων ιστιοφόρων μπορούσαν να κρύβουν από το θαλασινό βλέμμα τις μεσοπολεμικές οικοδομές.

Από τα μέσα της δεκαετίας του '50 η μετεμφυλιακή Ελλάδα ξεκινάει το μεγάλο εκσυγχρονιστικό και ευρωπαϊκό της ταξίδι. Η ασβεστωμένη γλάστρα με το βασιλικό απαλλοτριώνεται με αντάλλαγμα το διαμέρισμα με αντιπαροχή, με θεά στο Θερμαϊκό. Το δανέζικο(!) έπιπλο αντικαθιστά την ντιβανοκασέλα, οι πρώτοι κρατούμενοι του εμφυλίου απελευθερώνονται και γίνονται οι πρώτες πωλήσεις ιδιωτικών αυτοκινήτων, ψυγείων και τηλεοράσεων. Η νέα ιθύνουσα τάξη των εργοστασίων, των κατασκευών και της επιστημονικοτεχνικής παραγωγής που αναπτύχθηκε κάτω από τα φτερά του σχεδίου Μάρσαλ μπαίνει δυναμικά στο προσκήνιο. Τότε λοιπόν, το

1955 ο Κ. Καραμανλής αφαίρεσε συμβολικά μια ράγα της τροχιοδρομικής γραμμής μπροστά στο Λευκό Πύργο. Θα ακολουθήσει η μεγαλύτερη μεταμόρφωση στην ιστορία της πόλης. Το 1959 ξεκινάει η μεγάλη επιχωμάτωση με το ξήλωμα των υπαίθριων καφενείων και ταβερνών, το μπάζωμα της ακτής από το πάγκο του Λευκού Πύργου μέχρι το Καρραιονάκι και την κατασκευή της νέας ανατολικής παραλίας. Χιλιάδες τόνοι μπάζα, από τις κατεδαφίσεις και τις εκσκαφές των νέων οικοδομών της πόλης, μετέτρεψαν τη δαντελένια ανατολική ακτή του όρμου του Θερμαϊκού σε ευθύγραμμη προκυμαία. Στη νέα γη -το Ελντοράντο της Θεσσαλονίκης- προσφέρονται οικοδομικά τετράγωνα με πλειστηριασμό σε νέους προνομιούχους ιδιοκτήτες και τα παραθαλάσσια αρχοντικά, με τις ξύλινες σκάλες στη θάλασσα, μετατρέπονται σε σπίτια της τσιμεντένιας ενδοχώρας. Πάνω στις φημισμένες παραλίες όπου κάποτε έκαναν μπάνιο, έπαιζαν και ερωτεύονταν οι κάτοικοι της πόλης, «Μιραμάρ», «Τάμαριξ», «Ανάκτορα» και «Αλλατίνη», απλώθηκαν αποστειρωμένα πάγκα με κάγκελα, το χουντικού ρυθμού τερατούργημα του ΟΤΕ «Μακεδονία Παλλάς», μετεωρένιες οκταώροφες πολυκατοικίες και η λαμιητόμος Μ. Αλεξάνδρου (το νέο τείχος ανάμεσα στην πόλη και τη θάλασσα).

Η ανατολική παραλία έγινε το νέο σύμβολο της πόλης, ένα μνημείο που αναπαριστά το πέρασμα από τη φτώχη ψωροκόπινα στη νέα δυναμική μικροαστικοποιημένη Ελλάδα της μίζας, της κακογουστιάς και των λαμογιών. Οι «θεσσαλονικείς» από το '50 και μετά, έπαψαν να κατοικούν σε κάποια συνοικία της πόλης, η πόλη έπαψε να είναι μια μεγάλη γειτονιά, και πλέον κατοικούν κάπου μέσα στην εξουσία. Η ιεραρχία μετριέται με το ύψος του ορόφου, την πρόσβαση στα υπογεία αλλά και με τη βλακεία της κατανάλωσης. Τέλος τους αρέσει να βλέπουν την θάλασσα μέσα από το παρμπρίζ των αυτοκινήτων καθότι εάν βγουν στην παραλία θα τους δεις απλώς να περπατάνε ο ένας πίσω από τον άλλο σαν να είναι μαλωμένοι.

Εκτός από τον συμβολισμό του νέου μικροαστικού τρόπου ζωής, η κατασκευή της ανατολικής παραλίας πρόκειται για έργο που είχε προταθεί από το σχέδιο Μάρσαλ ως πίστα απόβασης ναυοϊκών στρατευμάτων σε περίπτωση κατάληψης της πόλης από τους κομμουνιστές (με τρία διακριτά σημεία ακόμα και σήμερα ορατά, ένα στο μακεδονία παλλάς, ένα στο φάληρο και ένα στο μέγαρο μουσικής). Η μόνη φορά που χρησιμοποιήθηκε για αυτό το σκοπό ήταν τις πρώτες μέρες της χούντας, όταν πολεμικά σκάφη δεμένα στο ύψος του Ποσειδωνίου, μετέφεραν αριστερούς στο ξερονήσι Γιούρα.

τέταρτη στιγμή Πάνω από την Ασφαλο υπάρχει Παραλία

Σήμερα 150 χρόνια μετά φαίνεται ότι τα κατεδαφισμένα τείχη του Σαμπρή Πασά θα πάρουν μεγαλύτερη την εκδίκηση

τους. Σε λίγους μήνες θα μεταλλαχθούν στην περιβόητη υποθαλάσσια αρτηρία. Το παραλιακό μέτωπο της πόλης θα υποταχθεί στο γιγαντιαίο σιδερένιο σκουλήκι που θα εισχωρεί στα σπλάχνα της πόλης από τον κόμβο του δικαστικού μεγάρου, θα βουτάει στη συνέχεια κάτω από τους αγωγούς αποχέτευσης, λυμάτων και φυσικού αερίου, μέσα στον λαοπωμένο πυθμένα του Θερμαϊκού και θα ξεπροβάλλει γλοιώδες, βρώμικο και εθνικά υπερήφανο λίγο μετά το χουντομέγαρο του «μακεδονία παλλάς».

Στα εντόσθια του σκουληκιού θα κυκλοφορούν καθημερινά εκατοντάδες χιλιάδες λαμαρινένια κύτταρα, μοναχικοί στρατιώτες με τετράτροχες πανοπλίες, ενώ τα ευωδιαστά αερίά του θα αποβάλλονται στα μούτρα των νεοελλήνων που θα απολαμβάνουν τον καφέ τους στην μαγευτική νεοεξευρωμένη λεωφόρο νίκης. Ο πιο τέλεια ελεγχόμενος ιδιωτικός αυτοκινητόδρομος της χώρας 6,5 km θα σουβλίζει ως μεταμοντέρνα γιγαντιαία σιδεράκια την οδοντοστοιχία της πόλης. Το νέο όριο θα σφραγίσει και θα βουλώσει τα κουτοπόνηρα μελοδραματικά αδικημένα από τον αθηνοκεντρισμό επαρχιώτικα στόματα των κατοίκων της πόλης. Θεσσαλονικείς, είστε και φαίνεστε. Είναι φανερό ότι η αδυναμία των κατοίκων αυτής της πόλης να αποβάλουν τον αυτισμό τους, τους οδηγεί σε ένα ιδιότυπο είδος αυτοτιμωρίας το οποίο λαμβάνει τη μορφή «όσα λιγότερα τους δίνει η Ελλάδα τόσο περισσότερο πατριώτες γίνονται».

Το σχέδιο βέβαια δεν τελειώνει στην τοποθέτηση της σιδερένιας μασέλας. Για να μπορούν να κινηθούν ανατολικά τα χιλιάδες μικρά τετράτροχα κλουβιά θα κοπεί το ένα τρίτο των πάρκων της παραλίας ούτως ώστε η λεωφόρος μ. αλεξάνδρου να αυξήσει τις έξι λωρίδες κυκλοφορίας που διαθέτει σήμερα σε εννιά. Ο νέος αυτοκινητόδρομος θα βαφτιστεί εθνική λεωφόρος και θα ντυθεί με δίμετρα προστατευτικά τοιχεία. Η πρόσβαση στο κοιμάτι της παραλίας που θα έχει απομείνει θα γίνεται αποκλειστικά από τέσσερις φουτουριστικές πεζογέφυρες. Τελικά η κουτσουρεμένη παραλία θα αποκοπεί παντελώς από τον αστικό ιστό.

Η παραλία, με τον νέο υποθαλάσσιο οδικό άξονα, συμπυκνώνει για άλλη μια φορά τον κοινωνικό ανταγωνισμό σε αυτή την πόλη. Αυτή τη φορά η νέα ανάπτυξη δεν αντανακλά απλώς τις εθνικές και ταξικές συγκρούσεις του 1917 ή την βίαιη μικροαστικοποίηση της ελληνικής κοινωνίας του '60. Εκφράζει τη συνολική πλέον άρνηση της πόλης, την καθολική κοινωνική αποσύνθεση και την ψυχική διάλυση του ατόμου. Τα αιτήματα για ταχύτητα, ασφάλεια και για τον μεταμοντέρνο life style πατριωτικοισμό αντανακλούν την ήττα της πόλης. Η κατασκευή της υποθαλάσσιας αρτηρίας έρχεται ως το φυσικό επακόλουθο μιας ατομικοποιημένης, κοινωνικά και πολιτιστικά αποξεραμένης πόλης που αναζητά επίμονα διόδους διαφυγής αλλά βρίσκει μόνο σύμβολα ως αντιστάθμισμα στην απουσία νοημάτων. Η κρατική προπαγάνδα θα την παρουσιάσει ως τον νέο life style αυτοκινητόδρομο κάτω από τα glamour τραπέζοκαθίσματα ενώ θα είναι ένας συσσωρευτής ντροπής, εκμετάλλευσης και δυσσομίας. Ταυτόχρονα η κατασκευή του νέου οδικού άξονα θα εισάγει για πρώτη φορά στην ζωή της πόλης την έννοια του ιδιωτικού - εταιρικού δρόμου. Η ιδιωτικοποίηση των αρτηριών, το μπαι-πας στο κυκλοφοριακό σύστημα, με τεράτσια όπως η υποθαλάσσια αρτηρία, αποδεικνύουν ότι το καπιταλιστικό σύστημα γεννά τέτοιες ανεπανόρθωτες βλάβες και ανισορροπίες στο σώμα της πόλης, γεννά μπουτιλιάρισματα, ρύπανση, σκουπίδια, άγχος, μια αβίωτη τελικά δημόσια ζωή που μόνο με βοηθητικά ακαλαίσθητα, θεόρατα εταιρικά δεκανίκια όπως το μετρό, η υποθαλάσσια αρτηρία και τα περιφερειακά δακτυλίδια μπορεί κουτσαίνοντας να επιβιώσει η πόλη. Είναι βέβαια ζήτημα εάν όλα τα παραπάνω «μεγάλα έργα» λύνουν τα προβλήματα ή απλώς τα μεταθέτουν γεωγραφικά και χρονικά.

Να κλείσουμε πονηρά το μάτι στο μέλλον

Εμείς δεν πρόκειται να προτείνουμε καμία συνταγή για την αστική αναξωγόνηση ούτε θα αναζητήσουμε αισθητικά ευαίσθητες παρεμβάσεις όπως ίσως θα όφειλαν οι εξαφανισμένοι αριστεροί και οικολόγοι πολεοδόμοι. Οποιαδήποτε πρόταση εντός των κυρίαρχων θεσμικών πλαισίων λειτουργεί ως υποκατάστατο των κοινωνικών σχέσεων. Το πρόβλημα δεν βρίσκεται απλώς στον ατελή σχεδιασμό, στις μίζες των εργολάβων, στην έλλειψη διαφάνειας, στο ότι το μπουτιλιάρισμα από την κουντουριώτη θα μεταποπιστεί γεωγραφικά στην ανθέων και στο ότι θα κουτσουρευτούν τα πάγκα της παραλίας, αλλά εστιάζεται πρωταρχικά στο ίδιο το καπιταλιστικό σύστημα και τις δομές του.

Εμείς αυτό που προτείνουμε είναι να προβούμε όλοι μαζί σε άγριες ανυπότακτες αδιάσπαστες δράσεις που θα αποδεικνύουν ότι η πόλη εξακολουθεί να είναι η μήτρα της κοινότητας, της αλληλεγγύης, της εξέγερσης. Στόχος μας είναι να γονιμοποιήσουμε τα εναπομείναντα σπέρματα άρνησης στο σώμα της πόλης ώστε να γεννηθούν νέες ανταγωνιστικές αυτοδιευθυνόμενες μορφές ζωής. Να αποικίσουμε τους τόπους που μας έχει κλέψει η εξουσία σαμποτάροντας με κάθε μέσο τα νέα σχέδια των εργολάβων.

Να πάρουμε πίσω τους δρόμους της πόλης ...εκτός από έναν. Ευχή μας είναι να γίνει η υποθαλάσσια αρτηρία ένα εξαίσινο ναυάγιο, ένα μνημείο ματαιότητας που θα θυμίζει στους δύτες του ελευθεριακού μας μέλλοντος πως γκρεμισακόσαμε και πνίξαμε τον παλιό κόσμο της εκμετάλλευσης.

Οι «θεσσαλονικείς» από το '50 και μετά, έπαψαν να κατοικούν σε κάποια συνοικία της πόλης, η πόλη έπαψε να είναι μια μεγάλη γειτονιά, και πλέον κατοικούν κάπου μέσα στην εξουσία.

το 1917 οι συμμαχικές δυνάμεις τοποθέτησαν σιδηροδρομική γραμμή που σύνδεσε το λιμάνι με το αεροδρόμιο της μίκρας

η παραλία το 1944

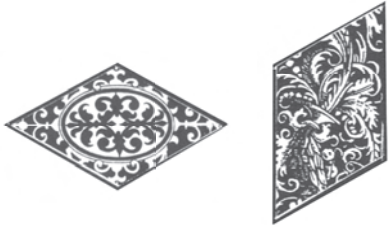
η νέα παραλία χωρίς το χουντομέγαρο μακεδονία παλλάς τη δεκαετία 60

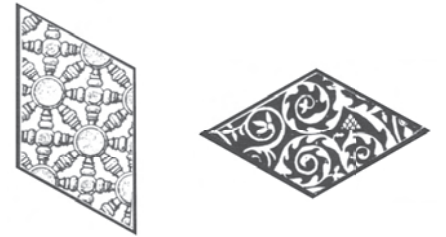
15 Ιουλίου 1999: αμερικάνοι πεζοναύτες από την 26η Ναυτική Εκστρατευτική Μονάδα της KFOR στο Κόσοβο επιβιβάζονται σε landing craft για να προσεγγίσουν το "USS Kearsage" στη Θεσσαλονίκη

η χάραξη της υποθαλάσσιας αρτηρίας

Ο ΛΟΓΟΣ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ ΚΑΙ Ο ΚΥΡΙΑΡΧΟΣ ΛΟΓΟΣ

(και την ειωθυίαν αξίωσιν των ονομάτων ες τα εργα αντήλλαξαν τη δικαιώσει, Θουκ. 3, 82, 4 Η Παθολογία του Πολέμου

οι φίλοι μου μιλάνε σε συνθηματική γλώσσα, γιατί η δική σας μόνο για γλύψιμο κάνει, Κ. Γώγου)

Δεν υπάρχει καμία διαφορά μεταξύ πραγματικότητας και παραίσθησης, έλεγε ο Λουίς Μπουνιουέλ. Είναι και οι δύο το ίδιο ρεαλιστικά και έντονα βιωμένες. Αν έτσι είναι τα πράγματα αυτό που βιώνουμε γύρω μας ως πραγματικό, ως δεδομένο θα μπορούσε κάλλιστα να είναι μια ομαδική παράκρουση. Μεταφυσικό; Καθόλου. Οι άνθρωποι για χρόνια δέχονταν να εξοντώνονται άνθρωποι στην πυρά γιατί τους είχαν

πει ότι είχαν μέσα τους το Σατανά. Και το σημαντικό δεν είναι ότι το ανέχονταν. Είναι ότι το υποστήριζαν κιόλας. Δεν έχουμε να κάνουμε με μια κλασική επιβολή ή άσκηση εξουσίας. Έχουμε να κάνουμε με την άρθρωση από μεριάς της εξουσίας ενός λόγου αλλοτριωτικού τον οποίο τα υποκείμενα ενσωματώνουν στο φαντασιακό τους μαζί με τις ιδέες που επικοινωνεί.

Τώρα, όμως βρισκόμαστε στο 2005 και η άσκηση εξουσίας από μέρους της κυριαρχίας πάνω στη συνείδηση και τη συνειδητότητα των ανθρώπων έχει προχωρήσει αρκετά, βιάζοντας τις ίδιες τις έννοιες και τις σημασίες, διαστρέφοντας τα σημαίνονα και διαμορφώνοντας μια παγκόσμια διάλεκτο που τελικά στοχεύει στην κυριολεκτική εμφύτευση στο μυαλό μας ενός παγκόσμιου ομοιόμορφου συστήματος αξιών και ιδεών που φυσικά θα αναπαράγει το μοντέλο ζωής που είναι για αυτήν τόσο κερδοφόρο.

Με λίγα λόγια, η διαδικασία της νοηματοδότησης, όταν η κοινωνία λειτουργεί με εξουσιαστικές και ιδιοκτητικές σχέσεις, γίνεται και αυτή μια εξουσιαστική και ιδιοκτητική σχέση, ανάμεσα σε αυτόν που ορίζει και ονομάζει και έχει την εξουσία να επιβάλλει τις σημασίες και τους ορισμούς του και σε αυτόν που αναγκάζεται να τις υιοθετήσει, αλλιώς καταδικάζεται σε αλαλία.

Και φυσικά, πίσω από τις λέξεις τους υπάρχουν κατασκευασμένα ολόκληρα ιδεολογήματα που αναλαμβάνουν να ενώσουν πλαστά και θεαματικά σε έναν ανύπαρκτο μέσο όρο, σε μια επίφαση κοινότητας κατακερματισμένες και ενουχισμένες συνειδήσεις.

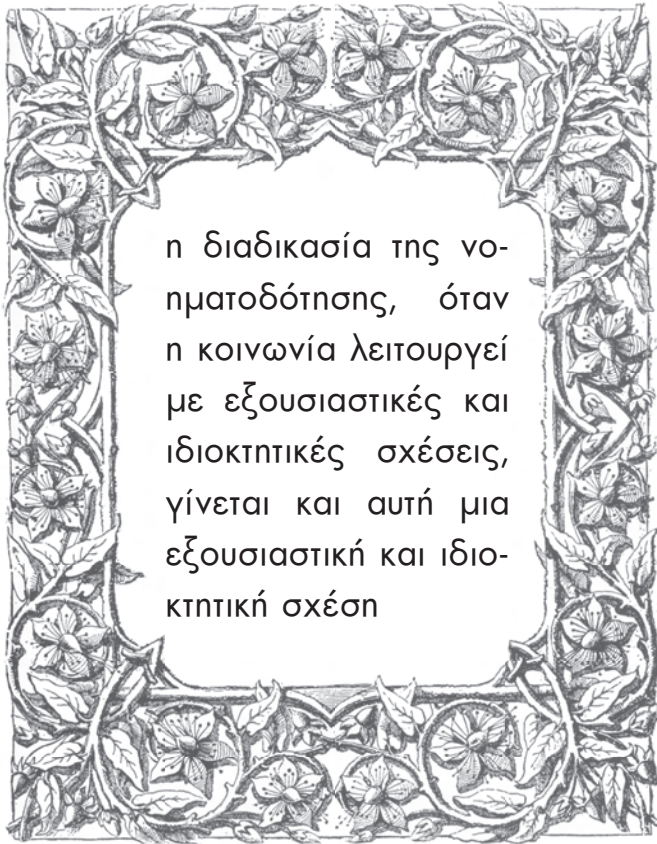
Λέξεις-ζωντανές διαφημίσεις της κοινωνικής τους Λειρήνης, άδειες από κάθε άλλη σημασία εκτός από αυτήν που έχει η ίδια η κυριαρχία προσδώσει και που, φυσικά, χρησιμοποιούνται προκειμένου άλλοτε να δικαιώσουν ιδεολογικά καταστάσεις και ενέργειες,

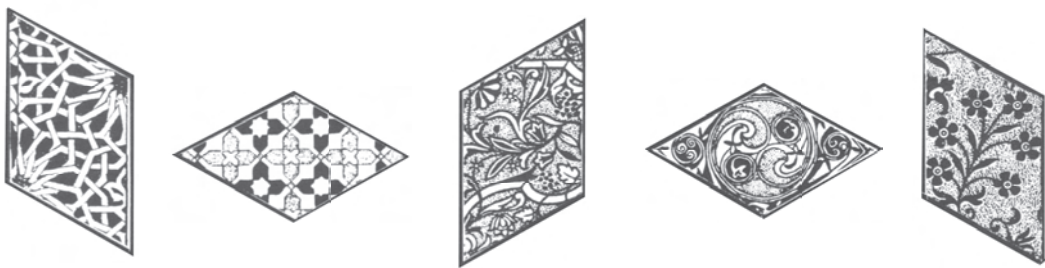
να κατευθύνουν επιλογές, άλλοτε να κάνουν αναγνωρίσιμα στα κατά τόπους αφεντικά κάποια χαρακτηριστικά που είναι επικερδή για αυτά σε μια γλώσσα σχεδόν συνθηματική (και την οποία φυσικά εμείς οι υπόλοιποι αναλφάβητοι αδυνατούμε να πιάσουμε). Λέξεις που πάνω από όλα χρησιμοποιούνται προκειμένου να ελέγξουν τη δράση των ανθρώπων και τα όρια της, μια που, όπως είπε και ο Βιντγκενστάιν, «τα όρια της γλώσσας μου είναι τα όρια του κόσμου μου». Λέξεις όπως «ασφάλεια, ανθρωπιστικές επιχειρήσεις, κοινωνία των πολιτών, ευελιξία, ειρήνη, επικοινωνία, δια βίου εκπαίδευση, απασχόληση, τρομοκρατία, γιορτή των πολιτισμών, πόλεμος των πολιτισμών, δημοκρατία, ελευθερία...»

Λέξεις- διαττοντες αστέρες που πριν από λίγα χρόνια μεσουρανούσαν αλλά τώρα εξέπεσαν, γιατί απλώς η τάξη την οποία διαφήμιζαν μετεξελλίχτηκε, μεταλλάχτηκε και μαζί της φυσικά και τα ιδεολογήματα που εν είδει marketing την έκαναν πιο εύπεπτη, πιο ελκυστική, τη δικαίωσαν: αλήθεια πόσο συχνά πλέον ακούγονται λέξεις όπως «εκσυγχρονισμός, εθνική κυριαρχία»;

Παλιότερα οι πόλεμοι γίνονταν από «αγνούς πατριώτες» οι οποίοι ένιωθαν σα χρέος τους το να υπερασπιστούν την πατρίδα τους ενάντια σε άλλα έθνη-κράτη. Και τότε μπορούσαμε να αναγνωρίσουμε πίσω από αυτές τις «συναισθηματικά φορτισμένες» έννοιες τον πόλεμο ως έκφραση του ανταγωνισμού ανάμεσα στα κατά τόπους έθνη (-κράτη) και αφεντικά. Σήμερα, οι πόλεμοι (οι οποίοι σημειωτέον δεν ονοματίζονται καν ως τέτοιοι- η λέξη τείνει να μη χρησιμοποιείται και σίγουρα αυτό δεν είναι τυχαίο) ή καλύτερα οι ανθρωπιστικές επεμβάσεις γίνονται από «σχεδόν ειρηνιστές επαγγελματίες στρατιώτες» με σκοπό την «απελευθέρωση, τον εκδημοκρατισμό και τη θεμελίωση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων» σε κάποιες περιοχές που απεγνωσμένα χρειάζονται το δυτικό κόσμο να τους επιβάλλει την ειρήνη, τον ανθρωπισμό και τις ιδεολογικές καταβολές του. Τώρα είμαστε σε θέση να αναγνωρίσουμε πίσω από αυτές τις αμείλικτα επιθετικές έννοιες με το συναισθηματικό «all paper» περιτύλιγμα την προσπάθεια από μέρους της διεθνοποιημένης κυριαρχίας και των πλανητικών αφεντικών να ξεριζώσουν τις όποιες τοπικές κοινωνικές και πολιτικο-οικονομικές δομές, προκειμένου να επιβάλουν ενιαία το καπιταλιστικό οικονομικό μοντέλο και το αντίστοιχό του πολιτικό, τη δυτική αστ(υνομ)ική δημοκρατία, αλλά και το αντίστοιχο μοντέλο ζωής σε καθημερινό επίπεδο που κύριο χαρακτηριστικό του έχει την αλλοτρώωση του υποκειμένου, τον κατακερματισμό του και την ανασύνθεσή του γύρω από την έννοια του εμπορεύματος. Έτσι, έν-

νοιες όπως «ανθρώπινα δικαιώματα», «ελευθερία» και «δημοκρατία» έρχονται ξανά στο προσκήνιο. Έννοιες που όμως έχουν ένα πολύ συγκεκριμένο περιεχόμενο, αυτό που έχει διαμορφωθεί από την εκάστοτε εξουσία στην πορεία της αστικής δημοκρατίας από την εποχή της διακήρυξης των δικαιωμάτων του ανθρώπου και του πολίτη στη γαλλική επανάσταση έως σήμερα. Έννοιες που πολύ προσεχτικά έχουν χρησιμοποιηθεί για να αποσπάσουν από την κοινωνία τη συναίνεσή της, να την υποδουλώσουν ιδεολογικά και ηθικά, καθώς με όλα αυτά τα συνταγματικά κατοχυρωμένα δικαιώματα, τις ανεξάρτητες αρχές επιτήρησης των αν-

θρωπίνων δικαιωμάτων, τις ΜΚΟ και την ανεξάρτητη δικαστική αρχή ζήτημα καταπίεσης δεν μπορεί να τίθεται. Και όταν τίθεται αυτό περίτρανα αποδεικνύει τη δημοκρατικότητα, την ανοχή προς τη διαφορετική άποψη και το φιλελευθερισμό (με την διαφωτιστική του σημασία) του συστήματος. Αρκεί βέβαια η κριτική να μην αμφισβητεί τα «ιδεολογικά» minimum του ίδιου του συστήματος.

Γιατί όμως αυτές οι έννοιες της ελευθερίας, της δικαιοσύνης, της δημοκρατίας έρχονται και πάλι με τέτοια έμφαση στο προσκήνιο; Το ερώτημα σίγουρα απαιτεί μια πολύ συγκροτημένη εξέταση των ποιοτικών χαρα-

κτηριστικών της φάσης του καπιταλισμού που διανύουμε αλλά κάποιες υποψίες μπορούμε να καταθέσουμε εδώ. Τη στιγμή που περισσότερο απο κάθε άλλη φορά, στα πλαίσια του «πολέμου κατά της τρομοκρατίας», οι έννοιες αυτές έμπρακτα αμφισβητούνται από την εξουσία, τη στιγμή που τα κοινωνικά κινήματα- οι μόνοι αρμόδιοι για να δώσουν περιεχόμενο και νόημα σε αυτές τις λέξεις-υποχωρούν ή αναδιπλώνονται (εξαρτάται από το είδος της ανάλυσης που θα επιλέξει κάποιος), τη στιγμή αυτή χρησιμοποιούνται με έμφαση: τα ανθρώπινα δικαιώματα καταστρατηγούνται στο όνομα του πολέμου κατά της τρομοκρατίας ο οποίος διεξάγεται από αυτούς που δηλώνουν υπερασπιστές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Εκτός από το πολύ προφανές, ότι δηλ. η αναφορά σε αυτές τις έννοιες γίνεται συσκοτιστικά και παραπλανητικά, επιπλέον, δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι οι έννοιες αυτές έρχονται πάλι στο προσκήνιο τη στιγμή που το κράτος πρόνοιας (ή αλλιώς το «κοινωνικό» κράτος) συρρικνώνεται. Ένα νέο ιδεολογικό must εισάγεται: το δόγμα της «ασφάλειας» και της «πρόληψης». Μέσα στα πλαίσια αυτά οι παραπάνω έννοιες ορίζονται εκ νέου σε νέες βάσεις. Το «κοινωνικό συμβόλαιο» περιλαμβάνει τώρα και διατάξεις για την ασφάλειά μας και την πρόληψη των «απειλών». Σίγουρα ο όρος «επανάδρυση του κράτους» που χρησιμοποιήθηκε τόσο εκτεταμένα στις εκλογές στην Ελλάδα είναι αποκαλυπτικός εδώ. Έχει αναφορές στο «συμβόλαιο-αμοιβαία συμφωνία» που (υποτίθεται) ότι «υπέγραψαν» πολίτες και κράτος αλλά εισάγει ιδεολογικά και την αλλαγή από το κράτος πρόνοιας στο κράτος καταστολής.

Τα παραπάνω παραδείγματα φέρνουν στο μυαλό μας ένα χαρακτηριστικό της καπιταλιστικής κουλτούρας πολύ οικείο, το εφήμερο. Το εφήμερο των ιδεολογημάτων τα οποία αντλούν τις σημασίες τους και το συμβολικό τους περιεχόμενο από το θεσμικό πλαίσιο το οποίο υποστηρίζουν και έξω από αυτό είναι κενός νοήματος. Το εφήμερο των νοημάτων βρίσκεται στη βάση του θεάματος. Παράδειγμα, η «ασφάλεια» ως έννοια παρελαύνει από τους λόγους των πολιτικών, στα δελτία ειδήσεων, στις διαφημίσεις για ασφάλειες ζωής, καταναλωτικά δάνεια και αντικλεπτικά συστήματα. Η «πρόληψη» (εμφανιζόμενη ως ταυτόσημο του ελέγχου και της καταστολής) κάνει την εμφάνισή της σε διακηρύξεις στρατιωτικών, υπουργών δημόσιας τάξης, βιοτεχνολόγων, ακόμη και σε δηλώσεις διευθυντών σχολείων που επιβάλλουν προληπτικές ποινές σε μαθητές τους.

Στην κοινωνία, λοιπόν, του θεάματος και της αποξένωσης ο λόγος, ο οποίος αναπαράγεται από τα ΜΜΕ, από τους οριζόμενους ως πολιτικούς, από τους νομικούς, από τους «ειδικούς» κάθε γνωστικού-επιστημονικού τομέα και, στις μέρες μας, έχει φτάσει να δομείται (όσο παράδοξο και αν ακούγεται αυτό, καθώς υπονοεί σχεδιασμούς για τη γλώσσα και αυτό από μόνο του προϋποθέτει μια απλουστευτική και, θεωρώ, λανθασμένη και συσκοτιστική ανάλυση της κοινωνίας, χωρισμένης σε αυτούς που σχεδιάζουν και σε αυτούς που δέχονται τους σχεδιασμούς) από επικοινωνιολόγους, ψυχολόγους κτλ αποτελεί μια ακόμη διάσταση της ετερονομίας, του κοινωνικού ετεροκαθορισμού. Και όχι απλά μια διάσταση αλλά καταλήγει να γίνεται κυρίαρχος λόγος. Δηλαδή, λόγος ο οποίος, όπως ήδη είπαμε, εξοβελίζει από το (όποιο και όπως και να το ορίσουμε) συλλογικό συνειδητό και υποσυνείδητο κάθε άλλου είδους ανθρώπινο λόγο αλλά

Στην κοινωνία του θεάματος και της αποξένωσης ο λόγος ο αναπαραγόμενος από την εξουσία αποτελεί μια ακόμη διάσταση του κοινωνικού ετεροκαθορισμού

ακόμη φτάνει στο σημείο και να δομεί, ή τουλάχιστον να δομείται μέσω αυτού ένα (εν είδει) συλλογικό συνειδητό και να κατασκευάζει ιδεολογία. Αρκεί να σκεφτούμε πόσο εύγλωττο για τη θέση μας σε αυτόν τον κόσμο είναι το προσφιλές στον κόσμο της τηλεόρασης τρίπτυχο «ανώνυμοι ψηφοφόροι-καταναλωτές-τηλεθεατές» με το οποίο αναφέρονται σε εμάς, τα μέλη αυτής της κοινωνίας (για την ακρίβεια, είναι εξοργιστικά αποκαλυπτικό για τη λειτουργικότητα και τη χρηστικότητα μας σε αυτό το σύστημα αλλά ταυτόχρονα αποτελεί και ένα πολύ επιτυχημένο, εν είδη διαφημιστικού σλόγκαν, ιδεολογικό μανιφέστο του ίδιου του συστήματος). Αν δεχτούμε στον κάθε θεσμό τη λειτουργική και συμβολική του διάσταση, τότε ο λόγος αυτός, κατεχοχόν συμβολικός, καταφέρει να συγκροτήσει ένα φαντασιακό, πολύ έντονα βιωμένο, σχετικά με το τί είναι πραγματικότητα και το τί θα μπορούσε να πάρει τη θέση της. Στο επιθυμικό επίπεδο (χώρος όπου κατεχοχόν απευθύνονται οι διαφημίσεις), όταν π.χ. έχουμε να κάνουμε με το εμπορικό σλόγκαν της ΤΙΜ «είναι ωραίο να μη βάζεις όρια στις επιθυμίες σου», μπορούμε να διακρίνουμε ένα φάσμα συνδηλώσεων σχετικά με το τί νοείται (και τί θα μπορούσε να νοηθεί) ως επιθυμία και το σε τί συνίσταται να επιθυμείς ανεν ορίων. Τελικά, το ίδιο το σλόγκαν, αντιληπτό μέσα σ' ένα ευρύτερο θεσμικό-συμβολικό πλαίσιο, μας βάζει όρια, διατεινόμενο ταυτόχρονα το ακριβώς αντίθετο. Και τα όρια αυτά μπαίνουν ακριβώς στο φαντασιακό μας, καταστέλλοντας ύπουλα την ίδια τη γένεση των επιθυμιών μας, καθιστώντας αδιανόητη μια άλλη πραγματικότητα, κάνοντας το ερώτημα «τί άλλο θα μπορούσε να υπάρχει;» να στέκει μετέωρο, όλο αμυχανία.

Η αποδόμηση του κυρίαρχου λόγου και η επανοικειοποίηση των εννοιών αναδεικνύει τις αντιφάσεις του συστήματος και, ταυτόχρονα, προϋποθέτει το συνδυασμό ενός ανταγωνιστικού επαναστατικού λόγου και πράξης, ικανού να αποαυτοματοποιήσει τη σκέψη μας και να διαλύσει τους συνειρμούς που επιβάλλει ο συνδυασμός λόγου και εικόνας στη σύγχρονη θεαματική κοινωνία.

ακριδούλα

ΤΑ ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΑ ΤΗΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗΣ

Παλαιστίνιοι πρόσφυγες στις αραβικές χώρες (με αφορμή ένα ταξίδι για τη Παλαιστίνη)

Διονύσης Γ.

Το κείμενο αυτό γράφεται με αφορμή τη συμμετοχή μου σε ένα караβάνι αυτοκινήτων που ξεκίνησε από το Στρασβούργο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο με προορισμό την Ιερουσαλήμ. Αποτελείτο από κινήσεις πολιτών, μέλη ΜΚΟ, οργανώσεις βάσης και ανθρώπους διαφόρων πολιτικών αποχρώσεων. Φιλοδοξούσε να περάσει από τις χώρες στο δρόμο του, να εξασκήσει την ελευθερία της κίνησης σε Ευρώπη και Μ. Ανατολή, και να προπαγανδίσει το Παλαιστινιακό ζήτημα από όπου περνούσε. Ζητούσε να πάψει η κατασκευή του «φράκτη ασφάλειας», την επιστροφή του Ισραήλ στα σύνορα του 1967 πριν τον πόλεμο των 6 ημερών με την Αίγυπτο, τη Συρία και την Ιορδανία και την επιστροφή των παλαιστινίων προσφύγων και των οικογενειών τους, που κατέφυγαν κατά μυριάδες στη Συρία, στο Λίβανο και την Ιορδανία όταν εκδιώχθηκαν από το στρατό του νεότευκτου τότε κράτους του Ισραήλ το 1948. Σε μια προσπάθεια συσπείρωσης του κόσμου και της κοινής γνώμης στο μεγαλύτερο υποτίθεται δυνατό βαθμό, καλούσε για σεβασμό από το Ισραήλ της Συνθήκης της Γενεύης και της Διακήρυξης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, όπως και του δικαιώματος αυτοπροσδιορισμού των παλαιστινίων και επιστροφής των προσφύγων στις εστίες τους. Επιπλέον αναζήτησε την υποστήριξη και των θεσμών, όπως του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, των Ηνωμένων Εθνών και των τοπικών τουλάχιστον αραβικών και παλαιστινιακών αρχών. Το караβάνι απέτυχε να εισέλθει στα κατεχόμενα, αφού οι Ισραηλινές δυνάμεις κατοχής του αρνήθηκαν την είσοδο και το έστειλαν πίσω με τη βία. Το παρόν κείμενο επικεντρώνεται στο ζήτημα των παλαιστινίων προσφύγων στις αραβικές χώρες και συγκεκριμένα στους καταυλισμούς στη Συρία και την Ιορδανία. Οι απόψεις είναι προσωπικές και δεν αντιπροσωπεύουν τις απόψεις του караβανιού, ούτε και ταυτίζονται με όλες τις επιλογές του.

Το 1948, μετά από πόλεμο και με τη βοήθεια και των βρετανών αποίκων, το σιωνιστικό κίνημα πέτυχε τη δημιουργία του Ισραηλινού κράτους. Προηγήθηκε η συντριβή του ισχυρού διεθνιστικού κινήματος που έχαιρε την υποστήριξη πολλών εβραίων και ήταν αντίθετο στο σιωνισμό, μετά το ολοκαύτωμα και την απάθεια όλων των ευρωπαϊκών δυνάμεων απέναντι στη θηριωδία. Το μοντέλο που εφαρμόστηκε στο Ισραήλ, όπως και η σιωνιστική ιδεολογία ήταν ευρωπαϊκής βέβαια προέλευσης. Ένα ξεχωριστό έθνος έπρεπε να αποκτήσει το κράτος του, σε βάρος βέβαια των πληθυσμών που ζούσαν πριν εκεί, μαζί με τους εβραίους. Έτσι μπήκε μπροστά η λύση που επιτυχώς, σύμφωνα με ευρωπαίους και σιωνιστές, εφαρμόστηκε στα Βαλκάνια για πρώτη φορά (όπως και τα στρατόπεδα συγκέντρωσης άλλωστε): η μεταφορά πληθυσμών. Το σχέδιο εφαρμόστηκε μεθοδικά υπό την κάλυψη της «αναγκαίας» βίας του πολέμου. 750.000 παλαιστίνιοι διώχθηκαν από τα σπίτια τους και κατέφυγαν σε Συρία, Ιορδανία και Λίβανο. Το σκηνικό επαναλήφθηκε στο Πόλεμο των Έξι Ημερών το 1967, ανεβάζοντας των αριθμό των προσφύγων.

Οι περισσότεροι πρόσφυγες κατέφυγαν σε προσφυγικούς καταυλισμούς που δημιουργήθηκαν από τα Ηνωμένα Έθνη για τη «προσωρινή» τους φιλοξενία. Το πρόβλημα όμως των προσφύγων ποτέ δε λύθηκε. Έτσι οι καταυλισμοί, οι περισσότεροι από τους οποίους βρίσκονται κοντά ή μέσα σε αστικά κέντρα, γιγαντώνονταν άναρχα με τα χρόνια. Σήμερα από τους 4.000.000 περίπου Παλαιστίνιους πρόσφυγες, σχεδόν οι μισοί ζουν στους καταυλισμούς (συνυπολογίζοντας και τους προσφυγικούς καταυλισμούς στη Λωρίδα της Γάζας), πολλοί από τους οποίους έχουν σήμερα εξελιχθεί σε ολόκληρες συνοικίες με φτωχά σπίτια, χτισμένα το ένα πάνω στο άλλο. Σε κάποιους καταυλισμούς, μαζί με τους πρόσφυγες και τους απογόνους τους ζουν και κατώτερα ντόπια αραβικά στρώματα. Πολλά σχολεία και άλλη υποδομή, χρηματοδοτούνται από την υπηρεσία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, που δε θα μπορούσε παρά να ήταν παρούσα σε μια τόσο μεγάλη επιχείρηση μετακίνησης πληθυσμών, «απαλύνοντας» το πόνο των προσφύγων. Τα Ηνωμένα Έθνη δεν έδωσαν ποτέ συνολική λύση στο προσφυγικό ζήτημα και δεν έκαναν τίποτα για να αναγκάσουν το Ισραήλ να αποσυρθεί από τις κατεχόμενες περιοχές, σύμφωνα και με απόφαση της ίδιας της Γενικής Συνελεύσεώς τους.

Οι συνθήκες ζωής, η άναρχη και πυκνή δόμηση (χαστική πολεοδομία, παρόμοια με μεσαιωνικής πόλης, ασφυκτικά δρομάκια που φθάνουν ως και το πλάτος ενός μέτρου και δεν τα βλέπει ποτέ ο ήλιος) που καθιστά αδύνατη κάθε μεγάλη κλίμακας στρατιωτική ή αστυνομική επέμβαση ενώ ταυτόχρονα δημιουργεί ισχυρή αίσθηση κοινότητας μεταξύ των κατοίκων τους, και τέλος η δημογραφική σύνθεση των καταυλισμών (παλαιστίνιοι και σπανιότερα άραβες προλετάριοι) αποτελούσε και αποτελεί αγκάθι για τα αυταρχικά αραβικά καθεστώτα. Αλλωστε οι παλαιστίνιοι πρόσφυγες, ως τα κατώτερα στρώματα των αραβικών κοι-

νωνιών, χωρίς πολιτικά δικαιώματα και με υποβαθμισμένες συνθήκες ζωής και εργασίας, αποτελούσαν ανέκαθεν τα μαχητικότερα κομμάτια των αραβικών κοινωνιών. Έτσι ενώ τα αραβικά κράτη αφενός εμφανίζονται να στηρίζουν και να προωθούν το παλαιστινιακό ζήτημα (κυρίως η Συρία), ταυτόχρονα έχουν να αντιμετωπίσουν τους ταξικούς αγώνες των Παλαιστινίων των καταυλισμών. Χαρακτηριστικές είναι οι περιπτώσεις του «Μαύρου Σεπτέμβρη», το 1970 στο Αμμάν, όπου μεγάλες απεργίες και εξεγέρσεις στους καταυλισμούς οδήγησαν το Ιορδανικό καθεστώς να σφαγιάσει 5.000 παλαιστίνιους και να εκδιώξει ακόμη περισσότερους. Παρόμοιο σκηνικό συνέβη σε καταυλισμούς του Λιβάνου το 1982, όπου οι εξεγέρσεις οδήγησαν σε παρέμβαση της Συρίας και της Χριστιανικής Πολιτοφυλακής των Φαλαγγιτών, με στήριξη μάλιστα του Ισραηλινού ναυτικού, και στη σφαγή 1000 Παλαιστινίων και Λιβανέζων στους καταυλισμούς Σάμπρα και Σάτιλα στη Βηρυτό.

Η ΟΑΠ (Οργάνωση για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης), απέναντι σ' αυτή τη κατάσταση τήρησε την «αρχή της μη επέμβασης» στο εσωτερικό των αραβικών κρατών. Με τον ισχυρισμό ότι ο αγώνας για την απελευθέρωση της Παλαιστίνης είναι σημαντικότερος, απέιχε από οποιαδήποτε στήριξη των αγώνων των προσφύγων και συμμάχησε με τις αραβικές άρχουσες τάξεις, δείχνοντας έτσι την ταξική της αλληλεγγύη με αυτές. Έτσι, δεν στήριξε τους αγώνες των προσφύγων για ανατροπή των αυταρχικών καθεστώτων και περισσότερα δικαιώματα, και έμεινε άπρακτη όταν παλαιστίνιοι και άλλοι άραβες προλετάριοι σφάζονταν από αυτά. Αυτό βέβαια δεν απέτρεψε την εκδίωξη του αρχηγείου της ΟΑΠ από το Αμμάν πρώτα, με συμφωνία του Αραφάτ, και από τη Βηρυτό έπειτα, εφόσον είχαν μεγάλη επιρροή στους εκεί παλαιστίνιους, αποτελώντας κατά κάποιο τρόπο «κράτος εν κράτε», αν και όπως φαίνεται από τα παραπάνω δεν είχαν τον έλεγχο των προσφυγικών πληθυσμών, ούτε υποκινούσαν τους αγώνες τους.

Οι ίδιοι οι πρόσφυγες και οι απόγονοί τους ζουν όλα αυτά τα χρόνια με διακαή πόθο «να γυρίσουν στα σπίτια τους, αν και μια λύση του προσφυγικού ζητήματος φαίνεται όλο και πιο απόμακρη. Ταυτόχρονα οι συνθήκες ζωής στους καταυλισμούς, με τη κοινή ζωή σε πυκνοκατοικημένες και φτωχές συνοικίες με λειψή υποδομή, αλλά και η αντιμετώπισή τους από τα αραβικά καθεστώτα που τους στερούν τα πολιτικά τους δεκτώματα, ενισχύουν τη προσφυγική τους ταυτότητα, αν και οι περισσότεροι έχουν γεννηθεί μακριά από «τη πατρίδα τους». Η ταυτότητα αυτή ενισχύεται συστηματικά και μέσα από το περιεχόμενο της εκπαίδευσής τους, τις γιορτές και τις εκδηλώσεις που οργανώνονται συνέχεια, με κεντρικό θέμα την «έξοδο» και τον αλτρωτισμό των προσφύγων.

Το «πρόβλημα» των παλαιστινίων προσφύγων των καταυλισμών αναδεικνύεται έτσι σε μείζον ζήτημα για τη σταθερότητα των αραβικών αυταρχικών καθεστώτων αλλά και γενικότερα της περιοχής. Εξεγέρσεις και αγώνες στις αραβικές χώρες μπορούν να προκαλέσουν αλυσιδωτές αντιδράσεις στις κατεχόμενες περιοχές και το αντίστροφο. Μπορούν να αμαυρώσουν την εικόνα των αραβικών δυναστειών, που εμφανίζονται ως υπερασπιστές των παλαιστινίων, ακόμη και της Παλαιστινιακής Αρχής σχετικά με το πόσο πραγματικά ενδιαφέρεται για τα κατώτερα αυτά στρώματα. Ο έλεγχος επομένως των παλαιστινίων προσφύγων είναι προς όφελος πολλών. Της ΟΑΠ, ως χαρτί στις σχέσεις της με τα αραβικά καθεστώτα. Των ίδιων των αραβικών καθεστώτων στη προσπάθεια ελέγχου των πληθυσμών και επιβολής της εξουσίας τους, καθώς στο παρελθόν έχει απειληθεί και η ίδια τους η ύπαρξη από παλαιστινιακές εξεγέρσεις. Τέλος και του Ισραήλ αλλά και των ΗΠΑ και της Ευρώπης, που έχουν συμφέρον από την ύπαρξη στη Μ. Ανατολή καταπιεστικών αραβικών καθεστώτων. Το μεν Ισραήλ για την ίδια του την ύπαρξη και σταθερότητα, καθώς ανεξέλεγκτες παλαιστινιακές εξεγέρσεις στις αραβικές χώρες σίγουρα θα είχαν ολέθριες συνέπειες και μέσα στο Ισραήλ και τα Κατεχόμενα. Το ενδιαφέρον του στο ζήτημα αποδεικνύει και η στρατιωτική συνδρομή του στη κατάπνιξη των εξεγέρσεων στη Βηρυτό (βλ. πάνω) Οι Δυτικές Δυνάμεις τέλος, γιατί συνδέουν την ύπαρξη του Ισραήλ με ζωτικά τους συμφέροντα στη περιοχή αλλά και γιατί διατηρούν εμπορικές σχέσεις με τα αραβικά καθεστώτα (π.χ. η Γαλλία με τη Συρία). Απ' ότι φαίνεται λοιπόν, το Παλαιστινιακό ζήτημα περνάει και μέσα από τους καταυλισμούς των προσφύγων, κάτι που οι εξουσιαστές κάθε πλευράς προσπαθούν να κρύψουν.

Οι φωτογραφίες προέρχονται από την τελευταία δουλειά του Banksy στο τείχος της ντροπής στην Παλαιστίνη. Περισσότερα stencil και graffiti στο www.banksy.co.uk/

